

Na temelju članka 38. točke 2. Statuta Grada Zagreba (Službeni glasnik Grada Zagreba 19/99, 19/01, 20/01 - pročišćeni tekst, 10/04, 18/05, 2/06, 18/06, 7/09, 16/09, 25/09, 10/10, 4/13, 24/13 i 2/15), Gradska skupština Grada Zagreba, na 37. sjednici, 17. ožujka 2016., donijela je

ZAGREBAČKU STRATEGIJU izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2016. do 2020.

I. UVOD

Grad Zagreb tijekom posljednjih godina provodi cjelovitu i jedinstvenu politiku prema osobama s invaliditetom, sukladno donesenim strateškim dokumentima.

Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, u Gradu Zagrebu (12. ožujka 2015.) živi 90 853 osobe s invaliditetom, što je oko 11,5 % stanovništva. S obzirom na to da posljedice invaliditeta pogađaju i članove obitelji, može se slobodno reći da četvrtina stanovništva u svakodnevnom životu ima poteškoće zbog invaliditeta. Napredak znanosti, tehnike i tehnologije s jedne strane sprečava razvoj i ublažava posljedice određenih oblika i vrsta invaliditeta, ali istodobno djeluje na povećanje ukupnog udjela stanovništva s invaliditetom. Suvremeno društvo visoke civilizacijske razine koje štiti i promiče sustav ljudskih prava ozbiljno shvaća sva pitanja koja se odnose na osobe s invaliditetom i njihovu cjelokupnu integraciju u život.

U razdoblju od 2003. do 2015. Grad Zagreb je donio tri strateška dokumenta: *Zagrebačku strategiju jedinstvene politike za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2003. do 2006.* (Službeni glasnik Grada Zagreba 5/03), *Zagrebačku strategiju izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju 2007. - 2010.* (Službeni glasnik Grada Zagreba 5/07, u daljnjem tekstu: *Strategija 2007. - 2010.*) i *Zagrebačku strategiju izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2011. do 2015.* (Službeni glasnik Grada Zagreba 5/11, u daljnjem tekstu *Strategija 2011. - 2015.*).

Navedeni dokumenti su bili utemeljeni na suvremenim znanstvenim dostignućima i odredbama međunarodnih nacionalnih dokumenata i zakona: *Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju, Općoj deklaraciji o ljudskim pravima, Deklaraciji o pravima osoba s invaliditetom, Svjetskom programu djelovanja za osobe s invaliditetom, Standardnim pravilima UN-a o izjednačavanju mogućnosti za osobe s invaliditetom, Pariškoj povelji za novu Europu, Jedinstvenoj rehabilitaciji za osobe s invaliditetom Vijeća Europe, Akcijskom planu Vijeća Europe za promicanje prava i potpunog sudjelovanja u društvu osoba s invaliditetom: poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom u Europi od 2006. do 2015.* (u daljnjem tekstu: *Akcijski plan*) i na kraju najvažnijem međunarodnom dokumentu *Konvenciji UN-a o pravima osoba s invaliditetom* (Narodne novine, 6/07, u daljnjem tekstu: *Konvencija*), a u skladu s odredbama *Ustava Republike Hrvatske*, zakona i drugih propisa koji reguliraju najznačajnija životna područja za osobe s invaliditetom. U sljedećoj *Strategiji* za razdoblje do 2020. potrebno je uvažiti odredbe europske legislative i odgovarajućih zakona koji su u međuvremenu doneseni na nacionalnoj razini. Za strateško promišljanje politika prema osobama s invaliditetom, nužno je pratiti odredbe *Europske strategije za osobe s invaliditetom 2010. - 2020.* (EU - LEX), koje su potpuno usklađene s *Konvencijom* i *Akcijskim planom*. U mjerama i aktivnostima ove *strategije* uvažit će se preporuke Odbora za prava osoba s invaliditetom u Zaključnim primjedbama o Inicijalnom izvješću Hrvatske o primjeni *Konvencije* (od 17. 4. 2015), s obzirom na to da su mjere i aktivnosti Grada Zagreba

integralni dio izvješća Republike Hrvatske prema tijelima Europske unije i Ujedinjenih naroda.

Vlada Republike Hrvatske je u proteklom razdoblju donosila nacionalne strateške dokumente, s ciljevima, područjima i mjerama, uglavnom podudarne sa zagrebačkim strategijama. Posljednja *Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju 2007. - 2015.* (Narodne novine 63/07), sadržajno i koncepcijski potpuno je usklađena sa: *Strategijom 2007. - 2010.* jer su obje slijedile *Akcijski plan i Konvenciju*. U pripremi je donošenje nacionalnog strateškog dokumenta koji će predstavljati nastavak dosadašnjih mjera i aktivnosti, međutim ne zna se termin njegova donošenja u Vladi Republike Hrvatske. Stoga je važno predvidjeti mogućnost uključivanja mjera i aktivnosti u svim područjima ove *strategije*, a koje će slijedom završnih odredbi budućega nacionalnog dokumenta biti naslovljene na lokalnu razinu vlasti.

S obzirom na to da *Konvencija* sadržajno znatno unapređuje položaj osoba s invaliditetom, ugrađujući suvremene pristupe u sustav primjene ljudskih prava u djelovanju prema osobama s invaliditetom, kako bi se osigurale jednake mogućnosti za osobe s invaliditetom, novi strateški dokument Grada Zagreba slijedi sadržaj, ciljeve i svrhu *Konvencije* pa se slobodno može reći da je nastavak *Strategije 2011. - 2015.*, imajući aktualne potrebe i mogućnosti.

Nakon donošenja ove *strategije* osnovat će se novo Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo) koje će u suradnji s Gradskim uredom za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom koordinirati realizaciju mjera i aktivnosti, poticati i pratiti provođenje, pružati stručnu i savjetodavnu pomoć nositeljima i suradnicima te sudjelovati u izradi prijedloga za sljedeću *strategiju*.

Predstavnici osoba s invaliditetom koji su sudjelovali u pripremi i izradi ove strategije predložili su naziv ***Zagrebačka strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2016. do 2020.*** (u daljnjem tekstu: *Strategija*).

Strategija prihvaća svrhu, ciljeve, definicije, temeljna načela i smjernice djelovanja *Konvencije*.

Svrha Strategije je unapređivanje, zaštita i osiguravanje punoga i ravnopravnog uživanja svih ljudskih prava i temeljnih sloboda osoba s invaliditetom i unapređivanje i poštivanje njihova urođenog dostojanstva.

Temeljna načela su poštivanje urođenog dostojanstva, osobne autonomije uključujući slobodu izbora i neovisnost osoba; nediskriminaciju; puno i učinkovito sudjelovanje i uključivanje u društvo; poštivanje različitosti i prihvaćanje invaliditeta kao dijela ljudske različitosti i čovječnosti; jednakost mogućnosti; pristupačnost; jednakost muškaraca i žena; poštivanje sposobnosti razvoja djece s teškoćama u razvoju i poštivanje prava djece s teškoćama u razvoju na očuvanje vlastitog identiteta.

Ciljevi su osiguranje potpune integracije osoba s invaliditetom ostvarivanjem integracije u važnim životnim područjima ravnopravnim sudjelovanjem u političkom, javnom i kulturnom životu; u procesu odgoja i obrazovanja; u zapošljavanju, zdravstvu i rehabilitaciji; u socijalnoj zaštiti; u pravnoj zaštiti i zaštiti od nasilja; u istraživanju i razvoju i drugome.

Strategija u cijelosti promovira građansku perspektivu i socijalni model djelovanja prema osobama s invaliditetom, utemeljen na sustavu primjene ljudskih prava. U potpunosti odbacuje poistovjećivanje osobe s invaliditetom s ulogom pacijenta kojemu je potrebna zdravstvena ili neka druga skrb. Naglasak je na sposobnostima osobe koja će, nakon što društvo ukloni postojeće prepreke, ostvariti svoj potpuni razvoj.

Osobita se važnost pridaje udrugama osoba s invaliditetom koje, tijekom cijelog procesa, od kreiranja, realizacije i evaluacije mjera i aktivnosti trebaju biti istinski partner vlasti.

U planiranju i provođenju mjera i aktivnosti na svim područjima *Strategije*, osobitu pozornost treba posvetiti pojedinim skupinama unutar cjelokupne populacije osoba s invaliditetom:

- **ženama i djevojkama s invaliditetom** koje su vrlo često suočene s višestrukom diskriminacijom s obzirom na spol i invaliditet;
- **osobama s teškim invaliditetom** koje trebaju visoku razinu društvene potpore, a kvaliteta njihova života izravno je povezana s razvijenošću servisa i usluga u zajednici;
- **djeci s teškoćama u razvoju** treba omogućiti uživanje svih prava sukladno *Konvenciji o pravima djeteta* kao svojoj drugoj djeci;
- **mladim osobama s invaliditetom** koja se kao osobito ranjiva skupina suočavaju s nizom zapreka u procesu obrazovanja, zapošljavanja, stanovanja i sl.;
- **osobama s invaliditetom starije životne dobi** koje postaju sve brojnija i značajnija društvena skupina i izazov kreiranju politika za osobe s invaliditetom.

Navedene skupine osoba s invaliditetom zahtijevaju multidisciplinarni pristup u planiranju i provođenju mjera i aktivnosti u svim područjima djelovanja.

U provođenju mjera i aktivnosti u svim područjima, glavni je cilj *Strategije* ukidanje svake **diskriminacije na temelju invaliditeta**, odnosno svakog ograničavanja ili isključivanja na temelju invaliditeta. Invaliditet ne smije biti razlog uskraćivanju ili narušavanju ljudskih prava i temeljnih sloboda na kulturnome, političkome, gospodarskome i svakome drugom području.

Za planiranje i provođenje aktivnosti namijenjenih osobama s invaliditetom važno je definirati pojam invaliditeta, odnosno osobe s invaliditetom. Grad Zagreb je prihvatio definiciju iz *Konvencije* koja naglašava socijalnu dimenziju invaliditeta, ističući da se "pojam invaliditeta razvija i proistječe iz interakcije osoba s invaliditetom s barijerama u stavovima i barijerama u okolini koje onemogućuju njihovo potpuno i djelotvorno sudjelovanje u društvu ravnopravno s drugim osobama".

U pripremi ove *strategije*, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, u suradnji s Institutom društvenih znanosti *Ivo Pilar*, proveo je akcijsko istraživanje kvalitete života osoba s invaliditetom u kojem je sudjelovalo nešto manje od 700 osoba s tjelesnim i senzornim teškoćama u Gradu Zagrebu. Rezultati istraživanja pokazuju sljedeće:

Dvije trećine ispitanika ima ili povremene ili stalne probleme s podmirivanjem osnovnih životnih troškova, a kao jedan od glavnih razloga zbog kojih kvaliteta života nije na primjerenoj razini je loša provedba zakona u praksi - tek 5 % ispitanika smatra da se zakoni dobro provode u praksi. Kao najveće probleme navode otežano funkcioniranje i nesamostalnost, manjak materijalnih prava i materijalni standard općenito, socijalne probleme, strah od budućnosti, neprilagođenost fizičkoga i komunikacijskog okoliša i zapošljavanje. Gotovo 47 % ispitanika je u proteklih godinu dana doživjelo neki oblik diskriminacije na osnovi invalidnosti, a kao diskriminaciji najizloženija skupina osoba s invaliditetom su gluhe osobe. Obiteljsko fizičko nasilje u svom životu doživjelo je 8 % ispitanika, verbalno 24 %, dok je fizičko ili verbalno nasilje izvan obitelji doživjelo 29 % ispitanika, pri čemu su se najizloženijima nasilju i ovdje pokazali gluhi. Osjećaj sreće u životu i zadovoljstvo životom niže je nego u općoj populaciji, posebice u kontekstu zadovoljstva zdravstvenim stanjem i osjećaju sigurnosti u budućnosti. Najzadovoljniji su odnosima s dragim ljudima. Iako su primanja po članu obitelji manja kod osoba s invaliditetom i imaju velikih problema čak i s podmirivanjem osnovnih životnih troškova, ipak iskazuju nešto veće zadovoljstvo životnim standardom od građana Zagreba općenito. Navedeni podaci pridonose planiranju mjera i aktivnosti u svim područjima.

Grad Zagreb će, tijekom razdoblja primjene *Strategije* provoditi mjere i aktivnosti za sve osobe s invaliditetom u Gradu Zagrebu u područjima: Obitelj i život u zajednici; Odgoj i obrazovanje; Zdravstvena zaštita; Socijalna zaštita; Stanovanje, mobilnost i pristupačnost;

Profesionalna rehabilitacija, zapošljavanje i rad; Pravna zaštita i zaštita od nasilja i zlostavljanja; Informiranje, komunikacija i podizanje razine svijesti; Sudjelovanje u kulturnom životu; Sudjelovanje u političkom i javnom životu; Istraživanje i razvoj i međunarodna suradnja; Rekreacija, razonoda i sport i Civilno društvo.

Područja djelovanja *Strategije* uvjetno su podijeljena, a mjere i aktivnosti međusobno se nadopunjuju i uvjetuju. Veći je dio mjera u izravnoj nadležnosti gradskih upravnih tijela i institucija, ali jednako su značajne i mjere u nadležnosti ministarstava i državnih institucija koje se ne mogu uspješno ostvariti bez aktivnog sudjelovanja lokalne i regionalne razine. U *Strategiji* nisu planirani iznosi financijskih sredstva jer će se potrebna sredstva za provedbu svih mjera i aktivnosti osiguravati za svaku godinu u proračunu Grada Zagreba, na poziciji nadležnih gradskih upravnih tijela.

II. PODRUČJA DJELOVANJA

1. OBITELJ I ŽIVOT U ZAJEDNICI

Uvod i ocjena stanja

Obitelj je središte i mjesto čovjekovog fizičkog, psihičkog i socijalnog rođenja. Pruža mogućnosti za čovjekov fizički, kognitivni, emocionalni, psihički i socijalni razvoj. Kao primarna ljudska skupina istodobno je i najznačajniji i najrašireniji oblik socijalnih skupina. Funkcije obitelji mogu se razdijeliti na dvije osnovne: na funkciju zaštite i funkciju socijalizacije. Prva je usmjerena prema unutra i označava psihosocijalnu zaštitu svojih članova, a druga prema van i predstavlja proces prilagodbe na određenu kulturu i proces interakcije obitelji sa svojom okolinom, odnosno tzv. "socijalnom mrežom". Obitelj je dio određenog društva i kao takva ona je nosilac, za globalnu društvenu zajednicu, nezamjenjivih i presudnih uloga: reproduktivne, negovateljske i socijalizacijske uloge te uloge zadovoljavanja primarnih i sekundarnih potreba. Država treba poticati razvoj i osigurati dostupnu i sigurnu mrežu usluga u obiteljskom okruženju.

Svaka obitelj, tijekom svojeg postojanja doživljava niz promjena ali one su još izraženije zbog globalne ekonomske krize i još specifičnije kod obitelji osoba s invaliditetom. Jedna od najvećih promjena za obitelj je suočavanje s djetetovom dijagnozom, dijagnozom odraslog člana obitelji te integriranost djece i mladih s invaliditetom u aktivnosti zajednice. U Hrvatskoj sve jače djeluje socijalni model pristupa osobama s invaliditetom (čime je učinjen velik pomak od medicinskog modela) te je preuzeta obveza stvaranja uvjeta koji će osobama s invaliditetom omogućiti ostvarivanje prava na izbor i kvalitetu vlastita života, što je ujedno i preduvjet njihovu neovisnom životu.

Imajući u vidu najbolje interese djeteta, Vlada RH je u rujnu 2014. usvojila *Nacionalnu strategiju za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2014. do 2020.* (u daljnjem tekstu: *Nacionalna strategija*). Polazeći od *Strategije Vijeća Europe o pravima djeteta* i *EU Agende za prava djece*, *Nacionalna strategija* fokusirana je na četiri strateška područja: unapređivanje sustava i osiguravanje usluga prilagođenih djeci, eliminaciju svih oblika nasilja nad djecom, osiguranje prava djece u ranjivim situacijama i osiguranje aktivnog sudjelovanja djece. *Nacionalnom strategijom* nastojat će se djelotvornije promicati i štiti prava djece u Hrvatskoj provedbom postojećih međunarodnih i nacionalnih standarda na području prava djece.

Grad Zagreb, promovirajući cjeloviti i integrativni pristup pravima djece, osobito djece s teškoćama u razvoju, u potpunosti je prihvatio i u svome djelovanju provodi načela *Nacionalne strategije za prava djece u RH*. Grad Zagreb, jasno je odredio i djelovanje prema

građanima - osobama s invaliditetom i djeci s teškoćama u razvoju, u provedbi modela u zajednici utemeljene rehabilitacije, koji se temelji na ideji promicanja ljudskih prava osoba s invaliditetom i uključenja u aktivnosti rada i življenja u zajednici. To podrazumijeva da svatko na svoj način može pridonijeti društvu i da mu, prije svega, pripada.

U skladu s odrednicama *Konvencije*, djeci s teškoćama u razvoju i odraslim osobama s invaliditetom i članovima njihovih obitelji, treba omogućiti potpunu integraciju u dostupnu i prilagođenu zajednicu. Uključivanje djece s teškoćama u razvoju u vrtiće, osnovne i srednje škole u Gradu Zagrebu bolje je u odnosu na ranije razdoblje, ali i u sljedećem razdoblju svakako treba činiti više. Nužno je nastaviti podupirati educiranje stručnjaka u radu s djecom s teškoćama u razvoju te njihovu integriranost u redovne odgojno-obrazovne procese podupirući sustav korištenja osobnih asistenata u dječjim vrtićima i osnovnim školama te pomoćnika u nastavi i komunikacijskih posrednika u osnovnim i srednjim školama. Jednako tako, važno je nastaviti s provođenjem sveobuhvatne i sustavne edukacije stručnjaka iz raznih područja - socijalne skrbi, nositelja odgojnih i obrazovnih funkcija te roditelja, članova obitelji te javnosti općenito, o specifičnostima potreba i problema djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom s različitim vrstom oštećenja.

Sve mjere i aktivnosti koje su do sada polučile hvalevrijedne rezultate, nastavit će se podupirati i nadalje, a to su provođenje kontinuiranih edukacija, predavanja, treninga i radionica za stručnjake i članove obitelji koje promiču i učvršćuju vrijednosti cjelokupnog obiteljskog života, njezine psihosocijalne stabilnosti, što neovisnijeg planiranja života osoba s invaliditetom, pripremanje mladih osoba s invaliditetom za partnerski i obiteljski život. Nadalje provodit će se edukacije i okrugli stolovi na temu rane socijalne intervencije u obitelji djeteta s teškoćama u razvoju te poticati primjena i razvoj ranih interventnih programa, komunikacijskih i senzomotoričkih programa.

Važno je i nastaviti provođenje promidžbenih kampanja radi senzibiliziranja javnosti za potrebe djece i osoba s invaliditetom. Grad Zagreb nastavit će podupirati rad Savjetovališta za osobe s invaliditetom i članove njihovih obitelji, koje svakodnevno pruža individualnu psihosocijalnu i grupnu potporu osobama s invaliditetom i članovima njihovih obitelji, i telefonskog Savjetovališta za rani razvoj djece "Telefončić".

Također, kontinuirano će se nastaviti podupiranje različitih oblika izvaninstitucijskih potpora osobama s invaliditetom i članovima njihovih obitelji, sustavnim osiguravanjem savjetovališnog rada preko savjetovališta uključujući i unaprjeđenje rada savjetovališta Dnevnog centra za rehabilitaciju djece i mladeži "Mali dom - Zagreb". Inicirat će se i pratiti sustavna psihosocijalna potpora roditeljima djece s teškoćama u razvoju kao i djeci koja skrbe za roditelje s invaliditetom. Posebni naglasak stavit će se na stručno i financijsko praćenje rada ustanova koje u svom djelovanju provode ranu socijalnu intervenciju da bi se poboljšao cjelokupni psihomotorički razvoj i kvaliteta života djece s teškoćama u razvoju; senzomotoričke terapijske programe, komunikacijske i savjetodavne.

Jednako tako, provodit će se istraživanja na području Grada Zagreba radi procjene stanja i potreba obitelji osoba s invaliditetom.

Ciljevi i prioriteti:

- osiguravanje potpune uključenosti osoba s invaliditetom u lokalnu/društvenu zajednicu, poticanje uklanjanja prepreka koje predstavljaju različite stavove u pravcu punog i jednakog učešća osoba s invaliditetom u zajednici;
- osnaživati i isticati ulogu obitelji kao temelja društvene zajednice s ciljem stvaranja kvalitetnog i stimulativnog obiteljskog okruženja za optimalni razvoj i (re)habilitaciju djeteta s teškoćama u razvoju;
- provoditi mjere kojima se poštuje pravo osobe s invaliditetom na samozagovaranje, osnaživanje prava na osobni integritet;

- unaprijediti i proširiti djelovanje savjetovališta te broj njihovih usluga;
- poticati razvoj usluga u zajednici i informiranja - senzibiliziranja javnosti o položaju i potrebama osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju te izvaninstitucijskih oblika potpore djeci s teškoćama u razvoju, osobama s invaliditetom i njihovim obiteljima;
- podupirati edukativne programe s ciljem razvoja pristupačnih sustava odgoja i obrazovanja za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom;
- kontinuirano provoditi edukacije, predavanja i radionice, organizacije okruglih stolova i stručnih skupova za osobe s invaliditetom i članove obitelji i stručnjake s ciljem promicanja obiteljskih vrijednosti te poticanja priznavanja roditeljskih prava osoba s invaliditetom, osnaživanja osoba s invaliditetom za neovisno i samostalno planiranje života, preuzimanje partnerskih i roditeljskih uloga mladih osoba s invaliditetom te razvoja svijesti o potrebi cjeloživotne naobrazbe;
- provoditi edukacije stručnjaka i članova obitelji o temi rane socijalne intervencije.

U ovom se području predlažu mjere koje se najizravnije odnose na poboljšavanje uvjeta života obitelji osobe s invaliditetom, a mjere s područja života u zajednici nalaze se u svim drugim područjima *Strategije*.

Mjere:

1. Kontinuirano organiziranje aktivnosti radi promicanja obiteljskih vrijednosti i značenja obitelji i obiteljskog odgoja za razvoj djece s teškoćama

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: savjetovalište za osobe s invaliditetom i članove njihovih obitelji, Gradski ured za zdravstvo, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Centar za socijalnu skrb Zagreb - Podružnica Obiteljski centar, ustanove koje skrbe o osobama s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba.

Aktivnosti:

1. Obilježavati Međunarodni dan obitelji - 15. svibnja.
2. Obilježavati Međunarodni dan djeteta - 20. studenoga.
3. Provoditi edukacije, organizirati stručne skupove, predavanja, komunikacijske treninge, radionice za članove obitelji i stručnjake radi promicanja obiteljskih vrijednosti i uspostave psihosocijalne stabilnosti obitelji.

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Obilježen Međunarodni dan obitelji - 15. svibnja.
2. Obilježen Međunarodni dan djeteta - 20. studenoga.
3. Broj organiziranih edukacija, predavanja, komunikacijskih treninga i radionica te broj sudionika.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

2. Osiguravanje osobama s invaliditetom i članovima njihovih obitelji što neovisnije planiranje života

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za zdravstvo, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Centar za socijalnu skrb Zagreb - Podružnica Obiteljski centar, ustanove koje skrbe o osobama s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba.

Aktivnosti:

1. Organizirati edukativne seminare za osobe s invaliditetom i njihove obitelji radi osnaživanja osoba s invaliditetom za preuzimanje odgovornosti i što neovisnijeg planiranja života, te osnaživanje svih članova obitelji za ostvarivanje prava na osobni integritet i stjecanje sposobnosti samozagovanja.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2018. i 2020.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj organiziranih seminara i broj sudionika seminara.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

3. Pripremanje osoba s invaliditetom za brak, partnerske odnose, roditeljstvo i obiteljski život

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, Gradski ured za zdravstvo, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, organizacije koje djeluju na području pripreme za brak, partnerskih odnosa, roditeljstva i obiteljskog života, Centar za socijalnu skrb Zagreb - Podružnica Obiteljski centar, ustanove koje skrbe o osobama s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba.

Aktivnost:

1. Poticati i omogućiti pristup informacijama o reprodukciji i planiranju obitelji, primjerenim dobi i vrsti invaliditeta organizacijom seminara i tiskanjem informativnog materijala.

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2018. i 2020.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj organiziranih seminara, sudionika seminara i tiskanog informativnog materijala.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

4. Osiguravanje različitih oblika izvaninstitucijske potpore osobama s invaliditetom i članovima njihovih obitelji

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: savjetovanište za osobe s invaliditetom i članove njihovih obitelji, Centar za socijalnu skrb Zagreb, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu - Studijski centar socijalnog rada, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Dnevni centar za rehabilitaciju djece i mladeži "Mali dom - Zagreb", udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba.

Aktivnosti:

1. Kontinuirano osiguravati savjetovanišni rad preko savjetovaništa, uključujući savjetovanište Dnevnog centra za rehabilitaciju djece i mladeži "Mali dom - Zagreb".
2. Inicirati i pratiti sustavnu psihosocijalnu potporu neformalnim njegovateljima osoba s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj korisnika savjetovaništa.
2. Broj organiziranih edukacija, seminara, okruglih stolova i tiskanog informativnog materijala.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

5. Provođenje edukacija, predavanja i radionica u dječjim vrtićima za roditelje/ skrbnike/ udomitelje i odgajatelje za rad s djecom s teškoćama u razvoju

Nositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Agencija za odgoj i obrazovanje, savjetovanište, Centar za socijalnu skrb Zagreb, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu - Studijski centar socijalnog rada, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Volonterski centar Zagreb, vrtići i osnovne škole Grada Zagreba, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba.

Aktivnosti:

1. Organizirati edukacije, predavanja i radionice u predškolskim ustanovama.
2. Provoditi promidžbene kampanje za senzibiliziranje javnosti za potrebe djece s teškoćama u razvoju.
3. Poticati edukacije i uključivanje volontera za rad s djecom s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2018. i 2020.
3. aktivnost: 2018. i 2020.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj organiziranih edukacija, predavanja i broj sudionika edukacija, predavanja, komunikacijskih treninga i radionica.
2. Broj kampanja i broj korisnika.
3. Broj volontera uključenih u rad s djecom s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

6. Edukacija djelatnika javnih službi radi kvalitetnijeg uključivanja djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom u život zajednice, s ciljem poštivanja njihove samostalnosti i dostojanstva

Nositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, Gradski ured za zdravstvo, Agencija za odgoj i obrazovanje, savjetovalište za osobe s invaliditetom i članove njihovih obitelji, Centar za socijalnu skrb Zagreb, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu - Studijski centar socijalnog rada, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo socijalne politike i mladih, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo pravosuđa, Javna vatrogasna postrojba Grada Zagreba, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Zagrebački holding d.o.o. - Podružnica ZET, Nastavni zavod za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar", domovi zdravlja, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba.

Aktivnosti:

1. Organizirati edukacije o spolnosti osoba s invaliditetom i planiranje roditeljstva.
2. Organizirati edukacije zdravstvenih djelatnika (liječnika primarne zdravstvene zaštite, medicinskih i patronažnih sestara, stomatologa, ginekologa) o vještinama komunikacije i odgovarajućeg pristupa prema osobama s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2018. i 2020.
2. aktivnost: 2018. i 2020.
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj organiziranih edukacija, predavanja i broj sudionika.
2. Broj organiziranih edukacija, predavanja i broj sudionika.
3. Broj organiziranih edukacija, predavanja i broj sudionika.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

7. Rana socijalna intervencija u obitelji djeteta s teškoćama u razvoju

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo socijalne politike i mladih, savjetovalište za osobe s invaliditetom i članove njihovih obitelji, Gradski ured za zdravstvo, UNICEF-ov ured Hrvatska, Dnevni centar za rehabilitaciju djece i mladeži "Mali dom - Zagreb", Centar za socijalnu skrb Zagreb, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, ustanove socijalne skrbi i zdravstvene ustanove u Gradu Zagrebu, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba.

Aktivnosti:

1. Organizirati edukacije, seminare i okrugle stolove za djelatnike iz područja socijalne skrbi i zdravstvene zaštite o ranoj socijalnoj intervenciji.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj organiziranih edukacija, seminara i okruglih stolova, broj sudionika edukacija, seminara i okruglih stolova.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

2. ODGOJ I OBRAZOVANJE

Uvod i ocjena stanja

Konvencija posebno naglašava značenje obrazovanja za osobe s invaliditetom i stoga nalaže državama da osiguraju uključivost obrazovnog sustava, kao i cjeloživotno obrazovanje, bez diskriminacije i na osnovi jednakih mogućnosti. Obrazovanje treba poticati puni razvoj potencijala i osjećaja dostojanstva i vlastite vrijednosti djece s teškoćama i osoba s invaliditetom. Proces obrazovanja treba pomoći razvoju osobnosti osoba s invaliditetom, kao i njihovih talenata i kreativnosti, te mentalnih i tjelesnih sposobnosti, u njihovu punom potencijalu. Obveza države i svih razina vlasti je da osobama s invaliditetom daju potrebnu pomoć, unutar općeg obrazovnog sustava, kako bi se olakšalo njihovo djelotvorno obrazovanje. Također se osobama s invaliditetom treba osigurati pristup općem tercijarnom obrazovanju, stručnom usavršavanju, obrazovanju odraslih i cjeloživotnom učenju bez diskriminacije i na ravnopravnoj osnovi s drugima. U tu svrhu, države stranke trebaju osigurati razumnu prilagodbu za osobe s invaliditetom.

Grad Zagreb je u potpunosti prihvatio navedena načela ugradivši ih u službenu obrazovnu politiku i praksu prema djeci s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom tijekom obrazovnog procesa. Posebni se naponi ulažu u uključivanje i integraciju djece s teškoćama u redovni odgojni i obrazovni sustav. Tijekom proteklih godina taj broj stalno raste kao i mreža ustanova koje mogu s obzirom na stupanj prilagodbe prihvatiti djecu s teškoćama. Trenutno je u 60 gradskih vrtića uključeno više od 10 000 djece s teškoćama u razvoju, s posebnim razvojnim i edukacijskim ili zdravstvenim teškoćama. U šest dječjih vrtića provode se posebni programi za djecu s teškoćama u razvoju u koje je uključeno pedesetak djevojčica ili dječaka s različitim teškoćama. Svi dječji vrtići imaju kompletirane timove stručnjaka, pedagoga, psihologa, logopeda i/ili defektologa te zdravstvenog voditelja. Potporu djeci s teškoćama u razvoju pruža 347 pomagača, od čega je 107 trećih odgojitelja.

U obvezan program predškole uključeno je 426 djece s teškoćama u razvoju koji se u taj program mogu uključiti i dvije godine prije polaska u školu. U osnovnoškolskom obrazovanju trenutno je 6,31% učenika s teškoćama upisano temeljem rješenja o primjerenom obliku odgoja i obrazovanja.

U osnovnim i srednjim školama Grada Zagreba za potrebe 482 učenika s teškoćama uključeno je 386 pomoćnika u nastavi. Za njih 127 sredstva su dobivena iz Europskog socijalnog fonda, dok se za ostale osiguravaju u proračunu Grada Zagreba za svaku godinu.

U većini vrtića djeca s teškoćama se integriraju u redovne skupine, a u šest gradskih dječjih vrtića (*Potočnica, V. Nazora, Duga, Utrina, Bajka, Vrbik i Sopot*) osnovane su posebne odgojne skupine s posebnim programima predškolskog odgoja za djecu s većim tjelesnim i mentalnim teškoćama. U jednom se vrtiću provodi Montessori program u odgojnim skupinama za djecu s višestrukim teškoćama u razvoju.

Sukladno članku 65. *Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* (Narodne novine 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 16/12, 86/12, 126/12 - pročišćeni tekst, 94/13 i 152/14) te *Pravilniku o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju* (Narodne novine 24/15), učenici se potpuno ili djelomično integriraju u redovne osnovne i srednje škole, a učenici s većim teškoćama u razvoju, na žalost se još uvijek školuju u posebnim ustanovama odgoja i obrazovanja, zdravstva, socijalne skrbi i pravosuđa. Učenici s većim teškoćama (intelektualne teškoće) i učenici s autizmom osposobljavaju se do 21. godine života.

Utvrđeni pedagoški standardi još uvijek se otežano provode u praksi. Iskustvo pokazuje da direktna pomoć i podrška učenicima koju pružaju stručnjaci s edukacijsko-rehabilitacijskog područja, individualizirani pristupi, prilagođeni nastavni planovi i rehabilitacijski programi, dovode do mjerljivih pomaka.

Dosadašnja postignuća Grada Zagreba u području odgoja i obrazovanja za djecu s teškoćama, rezultat su provođenja mjera i aktivnosti sukladno prethodnim strateškim dokumentima namijenjenih osobama s invaliditetom. Znatno povećanje broja uključenih učenika s teškoćama u redovni obrazovni sustav, rezultat je dugogodišnjeg ulaganja u socijalni i intelektualni kapital stručnjaka u sustavu odgoja i obrazovanja, prilagodbu objekata i prostora za provođenje odgojnog i obrazovnog procesa, osnivanje i izgradnju suvremenih rehabilitacijskih ustanova, osiguranje specijaliziranih usluga u vidu prilagođenog prijevoza djece u vrtiće i škole, osiguravanje i povećavanje broja pomoćnika i komunikacijskih posrednika u nastavi i drugo.

Ciljevi i prioriteti:

- osigurati da sve osobe, bez obzira na narav i stupanj oštećenja, imaju jednak pristup obrazovanju;
- osigurati inkluzivno okruženje i odgovarajuću podršku;
- osigurati školovanje temeljeno na individualiziranom odgojno-obrazovnom planiranju i fleksibilnim organizacijskim modelima;
- podržavati i promicati cjeloživotno učenje osoba s invaliditetom;
- poticati poštivanje prava osoba s invaliditetom na svim razinama obrazovnog sustava, uključujući djecu od najranije dobi;
- omogućiti odgovarajuću ranu procjenu posebnih obrazovnih potreba djece;
- poticati razvoj početne i trajne naobrazbe stručnjaka, učitelja i nastavnika o problemima invaliditeta;
- pobrinuti se za to da svi obrazovni sadržaji budu pristupačni i dostupni osobama s invaliditetom;
- osigurati da roditelji djece s teškoćama u razvoju budu upoznati sa svim podrškama koje postoje;

- poduzimati daljnje mjere da se odgojno-obrazovne ustanove učine pristupačnima osobama s invaliditetom;
- osigurati da roditelji djece s teškoćama u razvoju budu aktivni partneri u postupku razvoja individualiziranih obrazovnih programa za njihovu djecu;
- osigurati pristup neformalnom obrazovanju koji će mladima s invaliditetom omogućiti razvijanje potrebnih vještina koje ne mogu usvojiti redovnim školovanjem.

Mjere:

1. Informiranje i upoznavanje odgojno-obrazovnih ustanova Grada Zagreba s programskim djelovanjem udruga i ustanova koje se bave s djecom s teškoćama u razvoju i mladima s invaliditetom

Nositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Održavati stručne tribine i ciljane susrete.
2. Obilježavati datume važne za osobe s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe:

1. Broj održanih edukacija i susreta, broj sudionika.
2. Broj održanih skupova.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

2. Praćenje potreba i postupno povećavanje stručnih suradnika u predškolskim ustanovama Grada Zagreba

Nositelj: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport

Sunositelji: Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom u suradnji s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i sporta

Aktivnosti:

1. Održavati dostignutu ekipiranost stručnih timova te razinu ekipiranosti trećim odgojiteljem u skupinama ili prevoditeljima u vrtiću u kojima su integrirana djeca s teškoćama u razvoju.
2. Pratiti potrebe i postupno povećavati broj stručnih suradnika u predškolskim ustanovama.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj novozaposlenih stručnih suradnika u predškolskim ustanovama.
2. Broj novozaposlenih stručnih suradnika u predškolskim ustanovama.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

3. Osiguravanje dodatne specijalne i didaktičke opreme i posebnih didaktičkih sredstava za sve odgojno-obrazovne ustanove Grada Zagreba za potrebe djece s teškoćama u razvoju te informatičke opreme i elemenata informatičke potpore za gluhu, slijepu i gluhoslijepu djecu i mlade sukladno članku 13. Pravilnika o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju

Nositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba, druge osoba s invaliditetom, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Pratiti potrebe i osiguravati didaktičku opremu i didaktička sredstva za odgojno-obrazovne ustanove Grada Zagreba prema individualnim potrebama djece s teškoćama u razvoju.
2. Pratiti potrebe i osiguravati informatičku opremu i elemente informatičke potpore za gluho, slijepu i gluhoslijepu djecu i mlade.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj nabavljene specijalne i didaktičke opreme i broj opremljenih odgojno-obrazovnih ustanova.
2. Količina nabavljene opreme i postignuta razina informatičke potpore.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

4. Proširivanje mreža vrtića i osnovnih škola Grada Zagreba prema potrebi za potporom u ranom razvoju i školovanje djece s teškoćama sukladno članku 14. Pravilnika o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju

Nositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnost:

1. Povećati broj osnovnih škola - punktova (s prostornim i kadrovskim kapacitetima) za školovanje djece s teškoćama u razvoju.

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Povećan broj punktova u osnovnim školama predviđenim za školovanje djece s teškoćama u razvoju.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

5. Prikupljanje i ažuriranje brojčanih podataka o djeci i mladima s teškoćama u razvoju uključenih u vrtiće, redovne osnovne i srednje škole Grada Zagreba te fakultete u okviru u Gradu Zagrebu

Nositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, Sveučilište u Zagrebu - Ured za studente s invaliditetom, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelj: Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Prikupljati i ažurirati godišnje podatke o djeci i mladima s teškoćama u razvoju uključenim u vrtiće, redovne osnovne i srednje škole Grada Zagreba.
2. Prikupljati i ažurirati godišnje podatke o studentima s invaliditetom upisanim na studije u Gradu Zagrebu.
3. Obraditi podatke.
4. Razmjenjivati podatke s udrugama.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
4. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Obrađeni i dobiveni skupni brojčani podatci.
2. Obrađeni i dobiveni skupni brojčani podatci.
3. Obrađeni i dobiveni skupni brojčani podatci.
4. Obrađeni i dobiveni skupni brojčani podatci.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

6. Osiguravanje infrastrukturne potpore učenicima s teškoćama u razvoju i studentima s invaliditetom

Nositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport

Sunositelji: Povjerenstvo za dodjelu Stipendije Grada Zagreba za učenike i studente s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist učenika i studenata s invaliditetom te

obrazovne ustanove i visokoobrazovne institucije u suradnji s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i sporta, Agencijom za odgoj i obrazovanje i drugima

Aktivnosti:

1. Uključivati pomoćnika i obrazovne prevoditelje (prevoditelje u vrtiću i prevoditelje u nastavi) kao potporu odgojno-obrazovnom radu i integraciji djece i mladih s teškoćama u razvoju u odgojno-obrazovnim ustanovama Grada Zagreba.
2. Dodjela stipendija učenicima i studentima s invaliditetom.
3. Pružati stručnu i financijsku potporu organizaciji tečajeva znakovnog jezika i Brailleova pisma te ostalih specifičnih oblika komunikacije kojima se koriste osobe s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj financiranih pomoćnika i obrazovnih prevoditelja (prevoditelja u vrtićima i prevoditelja u nastavi) te broj djece kojima je odobren pomoćnik, odnosno prevoditelj.
2. Provedeni natječaji te broj dodijeljenih stipendija.
3. Broj održanih tečajeva, broj polaznika te pružena stručna i financijska pomoć.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

7. Uključivanje djece s teškoćama u razvoju i odraslih osoba s invaliditetom u postupke donošenja odluka koje utječu na njihov život

Nositelji: Agencija za odgoj i obrazovanje, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba, obrazovne ustanove, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, ustanove socijalne skrbi koje rade s osobama s invaliditetom

Aktivnosti:

1. U okviru redovne nastave educirati učenike za pružanje podrške vršnjacima.
2. Poticati organizirano djelovanje osoba s iskustvom invaliditeta da zagovaraju, ističu potrebe i zastupaju interese osoba s invaliditetom.
3. Pružati stručnu i savjetodavnu pomoć učenicima u riziku od ranog napuštanja obrazovanja.
4. Pružati stručnu i materijalnu potporu programima i projektima koji promoviraju rad s mladim učenicima koji odustaju od daljnjeg obrazovanja.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
4. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj edukacija i broj educiranih učenika.

2. Broj održanih samozastupajućih skupova osoba s invaliditetom.
3. Broj programa savjetovanja.
4. Broj programa i projekata te pružena stručna i financijska potpora.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

8. Osiguravanje odgovarajuće podrške za cjeloživotno učenje osobama s invaliditetom u cilju lakšeg svladavanja stupnjeva obrazovanja i prelaska iz sustava obrazovanja u svijet rada

Nositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba, Hrvatski zavod za zapošljavanje - Regionalni ured Zagreb, udruge osoba s invaliditetom u suradnji s Agencijom za odgoj i obrazovanje, udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Razvojna agencija Zagreb - TPZ d.o.o., Centar za profesionalnu rehabilitaciju Zagreb, Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Poticati izradu kvalifikacijskog okvira primjerenih zanimanja za osobe s pojedinim vrstama i stupnjevima oštećenja poštujući zahtjeve tržišta rada.
2. Poticati istraživanja o kompetencijama mladih s invaliditetom nakon završenog osnovnog i srednjeg obrazovanja te ih usporediti s kompetencijama potrebnim na tržištu rada.
3. Osigurati uvjete za cjeloživotno učenje, profesionalno informiranje i savjetovanje osoba s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Izrađen program novih zanimanja.
2. Provedena istraživanja i primjena rezultata istraživanja u praksi.
3. Broj korisnika usluga.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

3. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Uvod i ocjena stanja

Konvencija, u području zdravstvene zaštite, osobitu pozornost daje položaju osoba s invaliditetom u sustavu zdravstva i pravu na zdravlje. Osobe s invaliditetom imaju pravo na uživanje najviših ostvarivih zdravstvenih standarda bez diskriminacije na osnovi invaliditeta, a nacionalne i niže razine upravljanja dužne su poduzeti odgovarajuće mjere za osiguranje pristupa zdravstvenim uslugama i programima. Osobama s invaliditetom treba osigurati one usluge i programe koje koriste i drugi, uključujući područje spolnog i reproduktivnog

zdravlja. Istovremeno, potrebno je osigurati i zdravstvene usluge koje su im potrebne upravo zbog njihovoga invaliditeta, uključujući primjerenu ranu identifikaciju i intervenciju, te i usluge koje preveniraju daljnji invaliditet. U *Konvenciji* se naglašava važnost nediskriminirajućeg i etičkog pristupa u pružanju zdravstvenih usluga.

Pravo na zdravstvenu zaštitu u Republici Hrvatskoj i ustavna je kategorija, a djelatnost zdravstva i zdravstvene usluge pobliže su regulirani *Zakonom o zdravstvenoj zaštiti* (Narodne novine 150/08, 71/10, 139/10, 22/11, 84/11, 12/12, 35/12 - Odluka Ustavnog suda RH, 70/12, 82/13, 159/13, 22/14 - Odluka Ustavnog suda RH i 154/14 - Uredba) i *Zakonom o obveznom zdravstvenom osiguranju* (Narodne novine, 80/13 i 137/13) koji u pravni poredak naše zemlje uvode zakonodavstvo Europske unije u reguliranju prava na zdravstvenu zaštitu i načine njihova ostvarivanja za sve građane, pa tako i za osobe s invaliditetom.

Temeljem zakona Grad Zagreb kao jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave provodi društvenu skrb za zdravlje građana u skladu s utvrđenim pravima i obvezama, osiguravajući uvjete za očuvanje i poboljšanje zdravlja stanovništva te ostvarivanje prava zdravstvene zaštite na svom području.

Zdravstvena zaštita obuhvaća sustav društvenih, skupnih i individualnih mjera, usluga i aktivnosti za očuvanje i unaprjeđenje zdravlja, sprječavanje bolesti, rano otkrivanje bolesti, pravodobno liječenje te zdravstvenu njegu i rehabilitaciju. Svaki građanin Grada Zagreba ima pravo na zdravstvenu zaštitu i mogućnost ostvarenja najviše moguće razine zdravlja u skladu s odredbama već spomenutih zakona.

Osobe s invaliditetom Grada Zagreba u prednosti su u odnosu na one koji žive u drugim dijelovima zemlje, s obzirom na to da se u Gradu Zagrebu nalazi 43 % svih zdravstvenih kapaciteta Republike Hrvatske, kao što su najveći hrvatski Klinički bolnički centar Zagreb, zatim Klinički bolnički centar "Sestre milosrdnice" i Klinička bolnica Dubrava. U vlasništvu Grada Zagreba su Klinička bolnica "Sveti Duh", Dječja bolnica Srebrnjak, Specijalna bolnica za plućne bolesti, Specijalna bolnica za zaštitu djece s neurorazvojnim i motoričkim smetnjama, Psihijatrijska bolnica za djecu i mladež, Psihijatrijska bolnica "Sveti Ivan", Klinika za psihijatriju Vrapče, Nastavni zavod za hitnu medicinu Grada Zagreba, Nastavni zavod za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar", Ustanova za zdravstvenu njegu u kući, sedam specijalnih poliklinika i tri doma zdravlja.

Iako je sustav zdravstva visoko centraliziran i u cijelosti usmjeren na odluke nacionalne razine vlasti, Grad Zagreb je u području zdravlja za osobe s invaliditetom tijekom proteklih godina osigurao i održao viši standard usluga, prateći potrebe, zahtjeve i specifičnosti skupina s različitom vrstom oštećenja.

Provođenjem mjera prethodnih strategija namijenjenih osobama s invaliditetom uspostavljen je kontinuitet dodatne skrbi o osobama s invaliditetom u Gradu Zagrebu, koji u idućem razdoblju važenja ove *strategije*, treba doživjeti unaprjeđenje i osiguranje dodatnih mjera:

Osobe s invaliditetom s pravom očekuju nastavak korištenja niza projekata koji su znatno poboljšali ukupnu kvalitetu života građanima Grada Zagreba s invaliditetom. Važno je spomenuti zajedničke aktivnosti gradskih upravnih tijela, ustanova i udruga na podizanju kvalitete i dostupnosti zdravstvenih usluga za osobe s invaliditetom i djecu s teškoćama u razvoju. Sve su te zdravstvene usluge određeni nadstandard zdravstvenih usluga koje osigurava državna razina. Značajno je i to što su sve te usluge za osobe s invaliditetom i djecu s teškoćama u razvoju potpuno besplatne. U okviru dodatne zdravstvene zaštite osoba s invaliditetom osiguravaju se redoviti mamografski pregledi za žene s invaliditetom i preventivni pregledi prostate za muškarce s invaliditetom. Zdravstvenom zaštitom djece s teškoćama u razvoju kontinuirano se unapređuju uvjeti za provođenje odgojno-obrazovnih aktivnosti u zdravstvenim ustanovama u okviru projekta Bolnički razredni odjeli. Osiguravaju se prostorni, stručni i drugi uvjeti za provođenje ranoga dijagnostičkog postupka i ranih

intervencija za djecu s višestrukim oštećenjima u Dnevnom centru za rehabilitaciju djece i mladeži "Mali dom - Zagreb"; informacijska i psihosocijalna podrška roditeljima koji se suočavaju s dijagnozom svoga djeteta. U Zagrebu je osiguran rad dviju stomatoloških ordinacija za osobe s invaliditetom te dviju ginekoloških ordinacija za žene s invaliditetom.

Grad Zagreb će i nadalje poduzimati mjere i aktivnosti u osiguranju dostupnosti svih usluga i djelovanja u sustavu zdravstva za osobe s invaliditetom bez obzira na dob, spol, stupanj obrazovanja i druga sociodemografska obilježja.

Ciljevi i prioriteti:

- osigurati jednak pristup uslugama zdravstvene zaštite osobama s invaliditetom bez obzira na spol, dob, podrijetlo ili stupanj invaliditeta;
- osobama s invaliditetom, bez obzira na spol, dob, podrijetlo ili stupanj invaliditeta, osigurati jednak pristup raspoloživim specijaliziranim uslugama;
- osobama s invaliditetom, bez obzira na spol, dob, podrijetlo ili stupanj invaliditeta, osigurati potpunu uključenost u donošenje odluka o planu za njihovu osobnu zdravstvenu skrb;
- osigurati da potrebe osoba s invaliditetom budu uključene u informativni materijal zdravstvenog obrazovanja i kampanje javnog zdravstva;
- osigurati pristupačnost zdravstvenim ustanovama i kapacitete za sve osobe s invaliditetom na način razumljiv osobama s različitim vrstama oštećenja;
- osigurati poštivanje specifičnosti aspekata spolova u zdravstvenoj zaštiti osoba s invaliditetom;
- osigurati jednak pristup zdravstvenim uslugama žena s invaliditetom, uključujući posebice preporođajno, ginekološko savjetovanje i liječenje te savjetovanje o planiranju obitelji;
- osobama s invaliditetom omogućiti pristup informacijama o pravima i mogućnostima njihova ostvarivanja na jeziku razumljivom osobama s različitim vrstama oštećenja;
- osigurati provođenje rane dijagnostike radi otkrivanja i pravodobnog liječenja invaliditeta.

Mjere:

1. Poticanje svih oblika aktivnog sudjelovanja osoba s invaliditetom u kreiranju, provođenju i praćenju zdravstvenih preventivnih programa

Nositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradski ured za zdravstvo, Gradski ured za branitelje

Sunositelji: zdravstvene ustanove, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Održavati sustavne i ciljne edukacije djelatnika u zdravstvu o suvremenim pristupima invaliditetu, o karakteristikama pojedinih dijagnoza, o modernim tehnologijama i drugim aspektima značajnim za život osoba s invaliditetom.
2. Promovirati partnerstvo i suradnju s udrugama osoba s različitim vrstama oštećenja u pripremi i provođenju svih mjera i aktivnosti radi prevencije i osiguravanja dostignutih zdravstvenih standarda.
3. Održavati sustavne i ciljne edukacije osoba s invaliditetom o prevenciji i liječenju različitih stanja kao i bolesti ovisnosti (droga, alkohol, prekomjerna upotreba lijekova i dr.).

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj održanih edukacija, broj osoba uključenih u edukacije.
2. Broj zajedničkih aktivnosti, broj uključenih udruga.
3. Broj održanih edukacija.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada i proračunima sunositelja.

2. Poticanje razvoja zdravstvenog turizma

Nositelji: Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradski ured za zdravstvo

Sunositelji: Zagrebački holding d.o.o., Podružnica "Vladimir Nazor", ustanova Upravljanje sportskim objektima, Gradsko društvo Crvenog križa Zagreb, zdravstvene ustanove te udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Turistička zajednica grada Zagreba, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba.

Aktivnosti:

1. Uključivati prostore, građevine i manifestacije za zdravstveno-rekreacijske, kulturne i slične namjene za osobe s invaliditetom u turističku ponudu Grada Zagreba (otok Trešnjevka, Višeosjetilni park na Jarunu, Šumska staza Bliznec, RŠC Granešina, Festival jednakih mogućnosti, Tjedan udruga i dr.).
2. Educirati djelatnike u ugostiteljstvu i turizmu o specifičnostima invaliditeta i mogućnostima provođenja turističkih programa u suradnji s osobama s invaliditetom.
3. Osigurati materijalne, stručne, organizacijske potpore edukativno-rekreativnom kampu za djecu i mlade s kroničnim bolestima i drugim sličnim projektima.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj održanih manifestacija, uključeni prostori, građevine u turističku ponudu Grada Zagreba.
2. Broj održanih edukacija te broj uključenih sudionika.
3. Broj sudionika.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

3. Provođenje rekreativno-terapeutskih programa ljetovanja za djecu s teškoćama i odrasle osobe s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradsko društvo Crvenog križa Zagreb, Zagrebački holding d.o.o. - Podružnica "Vladimir Nazor", socijalne i zdravstvene ustanove, udruge osoba s invaliditetom, udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Osiguravati financijsku i organizacijsku podršku za provođenje rekreativno-terapeutskih programa tijekom ljetovanja djeci s teškoćama u razvoju i odraslih osobama s invaliditetom.
2. Povećavati spektar usluga i broj korisnika rekreativno-terapeutskih programa tijekom ljetovanja.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2017. - 2020.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Provedena aktivnost.
2. Broj novih usluga, broj korisnika rekreativno-terapeutskih programa.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

4. Stomatološka zaštita osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Stomatološka poliklinika i udruge osoba s invaliditetom te udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Osigurati materijalnu i stručnu podršku za provođenje sustavne stomatološke zaštite osobama s invaliditetom.
2. Osigurati materijalnu i stručnu podršku za provođenje sustavne stomatološke zaštite djeci s teškoćama u razvoju.
3. Prilagoditi postojeću stomatološku opremu za osobe s invaliditetom koje ne mogu samostalno presjedati ili pritom trebaju određenu pomoć.
4. Educirati stomatologa i druge zdravstvene djelatnike o specifičnosti invaliditeta.
5. Osigurati obavljanje složenih stomatoloških zahvata pod anestezijom - nabava opreme, specijalistička edukacija.
6. Organizirati okrugle stolove, tribine o prevenciji stomatoloških problema djece s teškoćama u razvoju, osobito djece u instituciji.
7. Povećati broj lokacija za obavljanje stomatološke zaštite osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
4. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

5. aktivnost: 2018. - 2020.
6. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
7. aktivnost: 2018. i nadalje

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj korisnika usluga i broj usluga.
2. Broj korisnika usluga i broj usluga.
3. Izvršene prilagodbe u stomatološkim ordinacijama Grada Zagreba.
4. Broj edukacija.
5. Nabavljena oprema, broj zahvata pod anestezijom, broj educiranih stručnjaka.
6. Broj održanih okruglih stolova i tribina, broj sudionika.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

5. Zdravstvena zaštita djece s teškoćama u razvoju

Nositelj: Gradski ured za zdravstvo, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, zdravstvene i socijalne ustanove, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom u suradnji s Nastavnim zavodom za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar", Ministarstvom zdravlja, udrugama, strukovnim organizacijama i drugima, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Osiguravati prostorne i druge kapacitete koji djeci s najtežim oblicima invaliditeta ili u specifičnim situacijama omogućuju boravak roditelja/ skrbnika u bolnici.
2. Unapređivati uvjete za provođenje odgojno-obrazovnih aktivnosti u zdravstvenim ustanovama u okviru projekta Bolnički razredni odjeli.
3. Osiguravati prostorne, stručne i druge uvjete za provođenje ranoga dijagnostičkog postupka i ranih intervencija za djecu s višestrukim oštećenjima, autističnim poremećajem i drugim oštećenjima i inicirati njihovo provođenje u zdravstvenom sustavu Grada Zagreba.
4. Pratiti podatke o provedenoj zdravstvenoj zaštiti djece s neurorizicima.
5. Osiguravati psihosocijalnu potporu i informacijsku potporu roditeljima koji se suočavaju s dijagnozom svoga djeteta.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
4. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj osiguranih prostornih i drugih kapaciteta, broj boravaka roditelja/skrbnika u bolnici.
2. Poboljšani uvjeti za provođenje odgojno-obrazovnih aktivnosti.
3. Osigurani prostorni i stručni uvjeti za provođenje dijagnostike, korištenje algoritma dijagnostike autističnog poremećaja i organizacijska unapređenja.
4. Godišnji podaci o provedenoj zdravstvenoj zaštiti djece s neurorizicima.
5. Program edukacije i potpore roditeljima.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

6. Kontinuirano provođenje preventivnih programa radi promicanja zdravlja i sprečavanja nastanka invaliditeta i težih oštećenja zdravlja

Nositelj: Gradski ured za zdravstvo, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: zdravstvene ustanove, u suradnji s Nastavnim zavodom za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar", Ministarstvom zdravlja, Povjerenstvom za osobe s invaliditetom Grada Zagreba, udrugama osoba s invaliditetom i udrugama koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, strukovnim organizacijama i dr.

Aktivnosti:

1. Organizirati redovne godišnje/dvogodišnje mamografske preglede za žene s invaliditetom.
2. Organizirati redovne godišnje/dvogodišnje preglede prostate za muškarce s invaliditetom.
3. Organizirati redovne edukacije o zdravlju žena, reprodukcijom i spolnom zdravlju, planiranju obitelji i drugim specifičnim područjima, osobito onima namijenjenim mladim djevojkama i ženama s invaliditetom.
4. Organizirati sistematske preglede za jednoroditeljske obitelji koje skrbe za osobu s invaliditetom i/ili su i same osobe s invaliditetom.
5. Provoditi aktivnosti koje djeluju na životne navike i rizične čimbenike zdravlja osoba s invaliditetom s naglaskom na prevenciju kardiovaskularnih bolesti (prekomjerna tjelesna težina, visoki tlak).

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2017., 2019., svake druge godine
2. aktivnost: 2016., 2018., 2020., svake druge godine
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
4. aktivnost: 2019. - 2020.
5. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Organizirani pregledi, broj korisnika.
2. Organizirani pregledi, broj korisnika.
3. Održane edukacije.
4. Organizirani pregledi, broj korisnika.
5. Organiziranje edukacija/organiziranje mjerenja, broj korisnika.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada godišnje

7. Zdravstvena zaštita osoba kojima je potreban visok stupanj zdravstvene potpore

Nositelji: Gradski ured za zdravstvo, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba, Ustanova za zdravstvenu njegu u kući, zdravstvene ustanove, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom i dr.

Aktivnosti:

1. Osiguravati materijalnu i stručnu potporu za provođenje postupaka njege u kući, fizikalnu i drugu potrebnu terapiju iznad standarda koji osiguravaju zakoni i drugi propisi.
2. Osiguravati materijalne i stručne uvjete za održavanje i proširivanje "Bolnice u kući" i sličnih programa.
3. Osobama s najvišim stupnjem invaliditeta koje u potpunosti ovise o pomoći druge osobe za vrijeme liječenja u bolnici i na rehabilitaciji omogućiti boravak pomoćnika/asistenta (kao djeci boravak roditelja) u ustanovama kojima je osnivač Grad Zagreb.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj korisnika.
2. Broj korisnika koji koriste uslugu "Bolnice u kući" i sličnih programa.
3. Broj korisnika.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

8. Zdravstvena zaštita ratnih vojnih invalida iz Domovinskog rata

Nositelj: Gradski ured za branitelje

Aktivnosti:

1. Medicinski rehabilitirati ratne vojne invalide Grada Zagreba iz Domovinskog rata.
2. Fizikalne terapije ratnih vojnih invalida iz Domovinskog rata Grada Zagreba.
3. Usluga prevencije i poboljšanja zdravlja branitelja i članova njihovih obitelji (Integralni pristup poboljšanja zdravlja i prevencije suicida hrvatskih branitelja i članova njihovih obitelji) da bi se prevenirao invaliditet.

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikator provedbe:

1. Broj korisnika upućenih u specijalne bolnice.
2. Broj korisnika.
3. Broj korisnika.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

4. SOCIJALNA ZAŠTITA

Uvod i ocjena stanja

Konvencija označava područje socijalne zaštite, kao ključno za osiguranje odgovarajućeg životnog standarda i kvalitete života osoba s invaliditetom, pa tako državama i drugim razinama vlasti nalaže da poduzimaju mjere kako bi zaštitile i promicale pravo na socijalnu zaštitu, bez diskriminacije na osnovi invaliditeta.

U području socijalne zaštite, osobama s invaliditetom, kao i njihovim obiteljima, osigurava se dostupnost odgovarajućih i financijski pristupačnih usluga, uređaja i drugih vrsta pomoći povezanih s potrebama koje proizlaze iz invaliditeta. Osobama s invaliditetom, posebice ženama i osobama starije životne dobi s invaliditetom, osigurava se pristup programima socijalne zaštite i programima smanjenja siromaštva. Osobama s invaliditetom i njihovim obiteljima koje žive u uvjetima siromaštva, osigurava se dodatna pomoć kako bi podmirili izdatke povezane s invaliditetom, uključujući odgovarajuću poduku, savjetovanje, financijsku pomoć i povremenu pomoć u kući oko skrbi za osobu s invaliditetom te druge različite socijalne usluge i pomoći.

Iako se osobama s invaliditetom i djeci s teškoćama u razvoju osiguravaju specifične, dodatne usluge, sustav socijalne skrbi u cijelosti je dostupan osobama s invaliditetom kao i općoj populaciji korisnika. Stoga su neki ključni reformski procesi u ovom sustavu, značajni i za osobe s invaliditetom.

U svrhu što kvalitetnije provedbe reformskih procesa socijalnog planiranja te transformacije i deinstitucionalizacije socijalnih usluga, Ministarstvo socijalne politike i mladih, pokrenulo je 2012., projekt pod nazivom "Podrška sustavu socijalne skrbi u procesu daljnje deinstitucionalizacije socijalnih usluga". U okviru navedenog projekta, do kraja 2014. izrađeni su uglavnom svi županijski socijalni planovi, pa je tako i Grad Zagreb donio *Socijalni plan Grada Zagreba 2014.- 2020. (Službeni glasnik Grada Zagreba 17/14)*, dokument koji prikazuje dosadašnja postignuća i resursa te postavlja ciljeve u borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti u predviđenom razdoblju. Socijalni plan je analizom mreže usluga Grada Zagreba prema prioritnim korisnicima, u okviru nacionalne politike transformacije ustanova i deinstitucionalizacije, definirao prioritete djelovanja za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom: proširiti mrežu dostupnih usluga i programa, osigurati transformaciju ustanova koje skrbe o osobama s invaliditetom razvojem različitih oblika smještaja (dnevni, poludnevni boravak, alternativni oblici smještaja); osigurati nove smještajne kapacitete, sukladno potrebama korisnika (osigurati prilagođene stanove za individualno i organizirano stanovanje) te povećati dostupnost specijaliziranih usluga (osobne asistencije, radnog asistenta/podrška u zapošljavanju, patronaže u kući, rane intervencije, dostupnost javnog i specijaliziranog prijevoza za korisnike, specijaliziranih zdravstvenih usluga i dr.).

Strateški plan Ministarstva socijalne politike i mladih za razdoblje od 2015. do 2017. usvojen u lipnju 2014., donesen je radi poboljšanja skrbi i povećanja kvalitete života svih svojih građana. Usmjeren je na: unaprjeđivanje procesa uključivanja korisničkih skupina u život zajednice; unaprjeđivanje skrbi o socijalno osjetljivim skupinama uspostavljanjem djelotvornije koordinacije u provedbi nacionalnih i međunarodnih strateških dokumenata (za osobe s invaliditetom su to *Konvencija* i *Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015.*).

Vlada RH je u travnju 2015. prihvatila *Nacionalni program reformi Republike Hrvatske za 2015.* kao korak u operacionalizaciji *Strategije EU 2020.*

U okviru Nacionalnog programa reformi, pokrenuta je izrada ***Strategije borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u RH za razdoblje od 2014. do 2020.***, temeljnog

dokumenta koji treba osigurati sustavan i zajednički pristup relevantnih dionika u rješavanju problema siromaštva i socijalne isključenosti. Izrada predmetne *strategije* u završnoj je fazi, a odnosi se na kreiranje mjera usmjerenih dugotrajno nezaposlenim osobama i drugim ranjivim skupinama (mladi, osobe s invaliditetom i dr.).

U skladu s politikom reforme socijalne skrbi i u svrhu podupiranja neovisnog življenja osoba s invaliditetom uz podršku, Grad Zagreb u suradnji s udrugama osoba s invaliditetom proteklih godina, pripremao je rješenje potreba smještajnih kapaciteta osoba s tjelesnim invaliditetom i prostora za radne i druge aktivnosti udruga osoba s invaliditetom u naselju Novi Jelkovec. U okviru cjelovitog projekta pod nazivom *Centar neovisnog življenja Novi Jelkovec*, Grad Zagreb će osnovati ustanovu socijalne skrbi tijekom 2016. koja bi obuhvatila stalni smještaj 20 osoba s najtežim stupnjem invaliditeta, u skladu s najvišim standardima medicinske i rehabilitacijske skrbi. Jednako tako, ustanova će pružati usluge dnevnoga i poludnevnog boravka za 30 osoba s tjelesnim invaliditetom te dijagnostike osoba s kasnije stečenim slušnim oštećenjima.

U razvoju socijalnog stanovanja koja uključuje dostupnost usluga stanovanja te razvoj integriranih socijalnih usluga, planira se osnivanje *Centra za rehabilitaciju gluhih i teže nagluhih osoba* Grada Zagreba krajem 2016. Buduća ustanova u svojoj će djelatnosti provoditi više socijalnih usluga pa tako i uslugu smještaja za 25 gluhih i nagluhih osoba te usluge poludnevnog i dnevnog boravka do 50 korisnika.

Također, Grad Zagreb učinio je veliki iskorak na području socijalne i odgojno-obrazovne skrbi i brige za jedan od najtežih oblika invaliditeta, a to su djeca i odrasle osobe s autističnim spektrom poremećaja. Zajedničkim naporima državnih vlasti i lokalne zajednice tijekom 2015. stvoreni su formalni uvjeti za transformaciju postojećeg *Centra za autizam*. U ljeto 2015. potpisan je Sporazum o transformaciji Centra, koji predviđa transformaciju Centra u ustanovu socijalne skrbi (korisnici iznad 21. godine života i oni koji koriste socijalne usluge) te ustanovu u sustavu odgoja i obrazovanja (korisnici ispod 21. godine života) za koje će stručno biti nadležan Grad Zagreb. Cilj je postići veću kvalitetu života osoba s autističnim spektrom poremećaja, a realizacija će uslijediti tijekom 2016.

U Republici Hrvatskoj prava socijalne skrbi utvrđena su *Zakonom o socijalnoj skrbi*, te pored tih prava, Grad Zagreb kao jedinica lokalne samouprave, pruža dodatnu skrb za građane u njihovu ostvarivanju, poboljšavajući im životne uvjete. Prava u sustavu socijalne skrbi koje osigurava Grad Zagreb utemeljena su i provode se sukladno *Odluci o socijalnoj skrbi*, a obuhvaćaju sve dobne skupine uključujući djecu od dojenačke dobi do građana starije životne dobi. Prava socijalne skrbi Grada Zagreba su: novčane pomoći, pomoći u naravi, pomoći u obliku smještaja, drugi oblici pomoći (pomoć u kući, savjetovanje i pomaganje u prevladavanju posebnih teškoća).

Grad Zagreb je u proteklom razdoblju svog djelovanja prioritete razvoja socijalne zaštite za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom usmjerio na sljedeća područja: praćenje njihova socijalnog i materijalnog statusa, osiguravanje novih prava i usluga, osiguravanje i provođenje rekreativno-terapeutskih programa ljetovanja i zimovanja, osiguravanje odgovarajućeg interventnog i organiziranog smještaja te vikend programa u ustanovama kojima je Grad Zagreb osnivač/suosnivač, te razvoj organizacijskih oblika smještaja za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom drugih osnivača; nadalje, osiguravanjem onih oblika smještaja koji omogućavaju prijelaz iz smještaja u ustanovama u život i aktivnost u zajednici (razvoj sustava mobilnih službi potpore; osnivanje, stručno i financijsko praćenje dnevnih i radnih centara, poticanje programa prevencije institucionalizacije/organizirano stanovanje, potpora udrugama i ustanovama u razvoju specijaliziranog udomiteljstva, rane intervencije i savjetodavnog rada), pružanje potpore osnivanju i djelovanju grupa za samozastupanje te razvijanje sustava informiranja i osnaživanja osoba s invaliditetom i njihovih roditelja. Dosadašnji niz mjera i aktivnosti

ujedno su i daljnji ciljevi i naponi u djelovanju i njihovom provođenju s naglaskom na razvoj i osiguranje smještajnih kapaciteta u svrhu neovisnog življenja uz potporu i optimalnu uključenost osoba s invaliditetom u život/aktivnosti i djelovanje u lokalnoj zajednici, uključujući stalne napore da se omogući izgradnja novih kapaciteta.

Grad Zagreb, temeljem svojih strateških dokumenata, razvija kvalitetnu, humanu i dostupnu mrežu socijalnih usluga u lokalnoj zajednici te socijalno planira na lokalnoj razini, poštujući i obuhvaćajući nacionalne i europske ciljeve i standarde.

Ova četvrta *Strategija*, zacrtanim mjerama i aktivnostima i nadalje će pružati prednost sljedećim ciljevima.

Ciljevi i prioriteti:

- širiti mrežu dostupnih usluga i programa, vodeći računa o teritorijalnoj raspodjeli i zastupljenosti usluga prema gradskim četvrtima;

- stručno i financijski podržavati aktivnosti koje su usmjerene prelasku s institucionalne podrške na podršku u zajednici, uključujući korištenje strukturnih fondova i Fonda za ruralni razvoj s ciljem podrške razvoju i dostupnosti kvalitetnih usluga u zajednici i osiguravajući potrebne resurse i usluge u lokalnoj zajednici,

- kontinuirano razvijati savjetovanišni rad preko savjetovaništa;

- razvoj izvaninstitucijskih oblika smještaja i izvaninstitucijskih usluga u lokalnoj zajednici, povećanje dostupnosti specijaliziranih usluga: osobne asistencije, radnog asistenta/podrška u zapošljavanju, patronaže u kući, rane intervencije, samostalnog stanovanja uz potporu (život u stambenim zajednicama), izvaninstitucionalnih njegovatelja, otvaranje dnevnih i radnih centara za osobe s invaliditetom, dostupnosti javnog i specijaliziranog prijevoza za korisnike, mobilnih usluga, specijaliziranih zdravstvenih usluga i dr.;

- poticati i razvijati različite smještajne oblike usluga u zajednici: usluge dnevnog boravka, povremeni boravak, alternativni smještajni oblici, specijalizirano udomiteljstvo, osiguranje novih smještajnih kapaciteta (stanovi prilagođeni potrebama korisnika za individualno i organizirano stanovanje), razvijanje programa koji uključuju osobe s invaliditetom u procese obrazovanja te potpuni pristup zdravstvenoj i pravnoj zaštiti;

- provoditi kontinuirane edukacije, treninge i radionice za roditelje djece s teškoćama i stručnjake zaposlene u području socijalne skrbi, zdravstvene zaštite i odgoja i obrazovanja.

Mjere:

1. Kontinuirano praćenje socijalnog i materijalnog statusa osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Ministarstvo socijalne politike i mladih, Centar za socijalnu skrb Zagreb, ustanove socijalne skrbi, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, ustanove socijalne skrbi, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Utvrditi potrebe i planirati daljnje aktivnosti za svaku godinu

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Godišnji izvještaj s utvrđenim potrebama i plan aktivnosti

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

2. Osiguravanje postojećih, iniciranje i utvrđivanje novih prava i usluga za osobe s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Ministarstvo socijalne politike i mladih, Centar za socijalnu skrb Zagreb, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, ustanove socijalne skrbi, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Osiguravati postojeća prava i usluge.
2. Utvrđivati nova prava i usluge.
3. Osiguravati dodatna prava i usluga.

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano.
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano.
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj postojećih prava, usluga.
2. Broj utvrđenih novih prava, usluga.
3. Broj osiguranih novih prava, broj novih korisnika.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

3. Osiguravanje usluga smještaja i unaprijeđivanje kvalitete smještaja za osobe s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom.

Sunositelji: Centar za socijalnu skrb Zagreb, Ministarstvo socijalne politike i mladih, ustanove socijalne skrbi, ustanove socijalne skrbi, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba.

Aktivnosti:

1. Stručno i financijski pratiti ustanove socijalne skrbi za djecu s teškoćama i osobe s invaliditetom kojih je osnivač/suosnivač Grad Zagreb te organizacijske oblike smještaja drugih osnivača.
2. Izgraditi/osnovati/stručno i financijski pratiti Centar za rehabilitaciju gluhih i teže nagluhih osoba.
3. Izgraditi/osnovati/stručno i financijski pratiti Centar za rehabilitaciju osoba s tjelesnim invaliditetom Novi Jelkovec.

4. Osnovati/stručno i financijski pratiti Centar za rehabilitaciju osoba s autističnim spektrom poremećaja.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: izgradnja i osnivanje 2016. - 2017., stručno i financijsko praćenje 2016. - 2020.
3. aktivnost: izgradnja i osnivanje 2016. - 2017., stručno i financijsko praćenje 2016. - 2020.
4. aktivnost: 2016. osnivanje, stručno i financijsko praćenje 2016. - 2020.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Osigurana i isplaćena sredstva, stručna i financijska izvješća ustanova.
2. Osnovana i izgrađena ustanova, stručna i financijska izvješća ustanova socijalne skrbi.
3. Osnovana i izgrađena ustanova, stručna i financijska izvješća ustanova socijalne skrbi.
4. Osnovana ustanova, stručna i financijska izvješća ustanova.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u Proračunu Grada Zagreba.

4. Razvoj mreže usluga za osobe s mentalnim teškoćama

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradski ured za imovinsko-pravne poslove i imovinu Grada

Sunositelji: Ministarstvo socijalne politike i mladih, Centar za socijalnu skrb Zagreb, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, ustanove socijalne skrbi, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba.

Aktivnosti:

1. Osnovati i osigurati prostorne, stručne i materijalne uvjete za usluge dnevnog smještaja osoba s mentalnim teškoćama.
2. Osigurati stambene jedinice za organizirano stanovanje osoba s mentalnim teškoćama.
3. Stručna, organizacijska i materijalna potpora razvoju psihosocijalnih i drugih usluga za osobe s mentalnim teškoćama.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2017. osnivanje, 2017. - 2020. stručno i financijsko praćenje.
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Osnovan i otvoren dnevni centar,
2. Broj osiguranih stambenih jedinica, broj korisnika,
3. Broj usluga, broj uključenih korisnika.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

5. Provođenje akcijskih istraživanja povezanih s kvalitetom života djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Centar za socijalnu skrb Zagreb, Ministarstvo socijalne politike i mladih, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu - Studijski centar socijalnog rada, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba.

Aktivnosti:

1. Osigurati financijsku i organizacijsku podršku i provoditi akcijska istraživanja o različitim obilježjima osoba s invaliditetom

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2017. i 2020., jedanput godišnje

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Provedena istraživanja

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

6. Osiguravanje kvalitetnih usluga u zajednici te alternativnih oblika smještaja koji omogućuju prijelaz iz ustanova zajednicu

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Centar za socijalnu skrb Zagreb, Ministarstvo socijalne politike i mladih, Ured UNICEF-a u Hrvatskoj, ustanove socijalne skrbi, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Dnevni centar za rehabilitaciju djece i mladeži "Mali dom - Zagreb", savjetovalište za osobe s invaliditetom i članove njihovih obitelji, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba.

Aktivnosti:

1. Razvijati sustav mobilnih službi potpore u lokalnoj zajednici.
2. Poticati osnivanje i pružati stručnu/financijsku podršku za rad dnevnih centara i drugih alternativnih oblika smještaja za djecu s teškoćama i osobe s invaliditetom.
3. Stručno i financijski poduprijeti udruge i ustanove u razvoju specijaliziranog udomiteljstva, rane intervencije i savjetodavnog rada, u svrhu prevencije institucionalizacije.
4. Organizirati okrugle stolove, tribine i edukacije stručnjaka, udomitelja, osoba s invaliditetom, roditelja.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
4. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj novih mobilnih timova.
2. Broj novih dnevnih i radnih centara i drugih oblika.
3. Broj financiranih programa prevencije institucionalizacije.
4. Broj stručnih skupova, broj uključenih korisnika.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

7. Razvijanje sustava informiranja i osnaživanja osoba s invaliditetom i njihovih obitelji

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Centar za socijalnu skrb Zagreb, Ministarstvo socijalne politike i mladih, Ured UNICEF-a u Hrvatskoj, savjetovalište za osobe s invaliditetom i članove njihovih obitelji, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, ustanove socijalne skrbi, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba.

Aktivnosti:

1. Stručno, organizacijski i financijski poduprijeti postojeća savjetovališta Grada Zagreba i poticati rad novih.
2. Poticati povezivanje i zajedničke projekte savjetovališta Grada Zagreba s udrugama osoba s invaliditetom i ustanovama socijalne skrbi za djecu s teškoćama i osobe s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj korisnika usluga savjetovališta, broj novih savjetovališta
2. Broj zajedničkih aktivnosti i projekata, broj uključenih korisnika

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

8. Poduzimanje mjera za osiguranje zaštite i sigurnosti osoba s invaliditetom u rizičnim situacijama, uključujući situacije humanitarnih kriza, prirodnih katastrofa i drugih rizičnih situacija.

Nositelji: Ured za upravljanje u hitnim situacijama i Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: sva gradska upravna tijela, trgovačka društva i ustanove kojima je Grad Zagreb osnivač, udruge osoba s invaliditetom, udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. U postojeće planove koji reguliraju područje zaštite i spašavanja građana u kriznim situacijama potrebno je ugraditi odredbe koje poštuju specifičnosti i obilježja osoba s invaliditetom.
2. Pratiti i usklađivati planove zaštite i spašavanja i slične intervencije s potrebama osoba s invaliditetom.

Rokovi provedbe aktivnosti:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti

1. Doneseni i ažurirani planovi i programi.
2. Utvrđene potrebe osoba s invaliditetom prema svim obilježjima.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

5. STANOVANJE, MOBILNOST I PRISTUPAČNOST

Uvod i ocjena stanja

Mobilnost, pristupačnost, stanovanje i prijevoz osnovni su preduvjeti za uključivanje osoba s invaliditetom u aktivnosti svakodnevnog življenja.

Pristupačnost građevina osobama s invaliditetom regulirana je *Zakonom o gradnji* (Narodne novine 153/13) i *Pravilnikom o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjenom pokretljivosti* (Narodne novine 78/13) kojima su definirane obveze u vezi s gradnjom novih građevina, te obveze u vezi s prilagodbom postojećih građevina tijekom njihove rekonstrukcije.

Mobilnost je uređena *Zakonom o sigurnosti prometa na cestama* (Narodne novine 67/08, 48/10, 74/11, 80/13, 158/13, 92/14, 64/15), *Zakonom o cestama* (Narodne novine 84/11, 22/13, 54/13, 148/13, 92/14), *Zakonom o prijevozu u cestovnom prometu* (Narodne novine 82/13), *Zakonom o povlasticama u unutarnjem putničkom prometu* (Narodne novine 97/00 i 101/00), *Pravilnikom o znaku pristupačnosti* (Narodne novine 78/08 i 87/14), *Zakonom o kretanju slijepa osobe uz pomoć psa vodiča* (Narodne novine 131/98) i brojnim drugim propisima.

Grad Zagreb, u okviru svojih nadležnosti, detaljnije je razradio pojedina područja, bilo gradskim odlukama bilo primjerima dobre prakse.

Odlukom o prijevozu putnika u javnom prometu (Službeni glasnik Grada Zagreba 20/13 i 25/13) određeno je da se za osobe s invaliditetom i djecu s teškoćama u razvoju koje se kreću pomoću invalidskih kolica može organizirati javni prijevoz koji nije linijski već se obavlja prema potrebama tih osoba. Tako je Grad Zagreb organizirao prijevoz osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju specijaliziranim kombi vozilima. Uslugu prijevoza obavlja Zagrebački holding d.o.o. - Podružnica ZET koji raspolaže s 13 specijaliziranih kombi vozila za prijevoz osoba s invaliditetom i 8 specijaliziranih kombi vozila za prijevoz djece s teškoćama u razvoju.

Upuštanje rubnjaka obavlja se temeljem *Pravilnika o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti* (Narodne novine 78/13) tijekom pojačanog održavanja, rekonstrukcije ili izgradnje novih prometnica. Iz troškova malih komunalnih akcija vijeća gradske četvrti upuštaju rubnjake na postojećim obilježenim pješačkim prijelazima. *Odlukom o uređenju prometa* (Službeni glasnik Grada Zagreba 21/14 i 9/15) određeno je da rubnjaci pješačkih prijelaza i biciklističkih staza na raskrižjima moraju biti spuštene na dužini od najmanje 1,2 m s maksimalnim nagibom do 10 % da bi se omogućilo lakše kretanje osoba s invaliditetom, vožnja dječjih kolica i biciklista. U idućem razdoblju planira se upuštanje rubnjaka na 250 lokacija.

Ugradnja zvučnih signalizatora za slijepa i slabovidne osobe na semaforiziranim raskrižjima, ostvaruje se prema planu prioriteta usuglašenim s Udrugom slijepih Zagreb, a ugrađuju se sukladno *Odluci o uređenju prometa* (Službeni glasnik Grada Zagreba 21/14 i 9/15). Prilikom ugradnje opreme za zvučnu signalizaciju za slijepa i slabovidne osobe namještena jačina zvuka tijekom predviđenih vremenskih perioda (dnevni, večernji i noćni) usklađena je s trenutnom zakonskom regulativom (*Zakon o zaštiti od buke*, Narodne novine

30/09, 55/13 i 153/13, te pripadajući podzakonski akti). Tijekom 2014. i 2015. razmatrana je mogućnost pronalazjenja rješenja koje bi, uzimajući u obzir i pritužbe građana na glasnoću postojećih uređaja, omogućilo slijepim osobama pristupačnost, lakše snalaženje u prostoru i sigurniji prelazak semaforiziranih raskrižja. Trenutno je opremljeno zvučnim signalizatorima za slijepe i slabovidne osobe oko 80 semaforiziranih lokacija u Gradu Zagrebu (20 % od ukupnog broja).

Taktilne površine (linije vodilje i polja upozorenja) postavljaju se sukladno planu prioriteta udruga osoba s invaliditetom. Planira se godišnje postaviti oko 1500 taktilnih ploča na lokacijama koje su određene sukladno prioritetima udruga osoba s invaliditetom.

Parkirališna mjesta rezervirana za osobe s invaliditetom izdaju se na zahtjev samih korisnika u zonama mjesta stanovanja na javnoprometnim površinama, tj. javnim parkiralištima. Ukupno je na javnoprometnim površinama Grada Zagreba obilježeno 2040 parkirnih mjesta za parkiranje osoba s invaliditetom, a u zonama naplate obilježeno je njih 1250. Na području grada Zagreba u 2015. izdano je 2411 novih rješenja za korištenje "znaka pristupačnosti", tako da je ukupan broj do sada izdanih 'znakova pristupačnosti' 11.108. Valja istaknuti da je *Odlukom o organizaciji i načinu naplate parkiranja* (12/11, 18/13, 20/14 - Presuda i rješenje Visokog upravnog suda Republike Hrvatske) osobama s invaliditetom koje na vozilu imaju istaknut važeći znak pristupačnosti dopušteno i parkiranje bez plaćanja naknade na neoznačenim parkirališnim mjestima najduže 2 sata tijekom jednog dana. Osoba s invaliditetom može ostvariti ovo pravo ako uz važeći znak pristupačnosti istakne i važeću naljepnicu, koju izdaje organizator parkiranja.

Sukladno *Zakonu o povlasticama u unutarnjem putničkom prometu* (Narodne novine 97/00 i 101/00), Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom izdaje povlastice u unutarnjem putničkom prometu, a prema evidenciji ukupno je 884 korisnika, od čega 581 osoba s invaliditetom i 303 njihovih pratitelja.

Grad Zagreb i Zagrebački holding d.o.o. - Podružnica ZET sklopili su *Ugovor o izdavanju mjesečnih i godišnjih pretplatnih karata ZET-a korisnicima besplatnog prijevoza i podmirivanju troškova prijevoza korisnika za 2016.*

Na osnovi članka 32. *Odluke o socijalnoj skrbi* (Službeni glasnik Grada Zagreba 26/14 i 19/15), pravo na besplatnu godišnju pokaznu kartu ZET-a imaju nezaposlene osobe s invaliditetom, i to: slijepe, gluhe i gluhoslijepe osobe, osobe s umjerenim, težim i teškim intelektualnim teškoćama (mentalnom retardacijom), osobe s autizmom, osobe s utvrđenim funkcionalnim poremećajima i motoričkim oštećenjima ekstremiteta što su uzrokovani bolestima i ozljedama te prirođenim malformacijama i deformitetima neurološkoga (multipla skleroza, miastenia gravis, cerebralna paraliza), mišićnoga koštanog sustava (mišićna distrofija), drugih organskih sustava (bulozna epidermoliza, dijalizirani i transplantirani bolesnici) te osobe s traumatskim amputacijama ili stečenim gubicima ekstremiteta, koje zbog navedenih bolesti, oštećenja i funkcionalnih poremećaja imaju postotak tjelesnog oštećenja od najmanje 70 % i osobe liječene zbog dijagnoza iz skupine težih duševnih bolesti koje dovode do trajne nesposobnosti za rad, privređivanje i samostalni život. Od listopada 2015. to su pravo ostvarili roditelji-njegovatelji djece s najtežim stupnjem invaliditeta. Također, pravo na besplatno korištenje prijevoza ima i pratitelj slijepe osobe za vrijeme pružanja usluge pratnje. Pravo na godišnju kartu steklo je 12.237 osoba s invaliditetom i 348 pratitelja.

Tramvajski vozni park čini nekoliko tipova tramvaja od kojih su 142 niskopodna (48 % od ukupnog broja tramvaja). Od ukupnog broja autobusa 385 je niskopodnih (83 % od ukupnog broja autobusa), solo i zglobnih.

Od ukupno 256 tramvajskih stajališta 176 ili 68,75% prilagođeno je osobama s invaliditetom.

U funkciji je glasovna najava za slijepe i slabovidne osobe - linija, smjer i odredište, na 58 autobusnih linija (linije od broja 100 do 199), a početkom 2015. započelo je uvođenje i

na sve ostale autobusne linije. Od 2013. glasovna najava za slijepu i slabovidnu osobu u funkciji je u svim tramvajima.

Kontinuirano se organiziraju edukacije vozača za prijevoz osoba s invaliditetom i za osobe koje obavljaju poslove pratnje djece s teškoćama u razvoju.

U okviru Povjerenstva za osobe s invaliditetom Grada Zagreba djeluje radna skupina za mobilnost, stanovanje i pristupačnost. Prilikom predlaganja unapređenja postojećeg voznog parka kao i svih ostalih elemenata pristupačnosti, kontinuirano se ističe princip univerzalnog dizajna, odnosno potiče razvoj i izrada tako da koristi svim građanima, a ne samo osobama s invaliditetom.

U turističkom pogledu Grad Zagreb kao destinacija i pružatelj usluga treba postati dostupan osobama s invaliditetom prema konceptu "Turizam za sve".

U proteklom su razdoblju učinjeni veliki pomaci u rješavanju stambenih pitanja osoba s invaliditetom, iako su potrebe još uvijek znatno veće od dinamike rješavanja.

Sukladno prikupljenim podacima povezanim s rješavanjem arhitektonskih barijera u osnovnim i srednjim školama Grada Zagreba utvrđeno je da od 108 osnovnih škola na 154 lokacije (objekata - redovite, umjetničke, posebne), 73 ima prilaznu rampu, sanitarni čvor za osobe s invaliditetom ima 47 škola, vrata minimalno širine 90 cm ima 145 objekata, dizalo ima 29 škola, a pokretne rampe ili skalamobil ima 17 škola. U 35 (32%) osnovnih škola zadovoljeni su svi uvjeti za nesmetano kretanje učenika s tjelesnim invaliditetom u školskom prostoru.

Od 65 srednjih škola (redovite, umjetničke, posebne) na 111 lokacija-objekata, prilaznu rampu ima 21 srednja škola, sanitarni čvor za osobe s invaliditetom 24, vrata minimalno širine 90 cm ima 108 objekata, dizalo 13 škola, a pokretnu platformu ili skalamobil 3 škole. U 16 (25%) srednjih škola zadovoljeni su svi uvjeti za nesmetano kretanje učenika s tjelesnim invaliditetom u školskom prostoru.

Od 14 učeničkih domova u jednom su zadovoljeni svi uvjeti za nesmetano kretanje učenika s tjelesnim invaliditetom u školskim prostorima, 1 dom ima prilaznu rampu, 1 dom ima pokretnu platformu ili skalamobil, svi učenički domovi imaju vrata minimalno širine 90 cm a jedan dom ima sanitarni čvor za osobe s invaliditetom.

Ciljevi i prioriteti:

- povećati pristupačnost građevina osobama s invaliditetom i osobama smanjene pokretljivosti;
- povećati pristupačnost javnog gradskog prometa;
- osigurati zakonom propisan broj parkirališnih mjesta za osobe s invaliditetom;
- učiniti pristupačnim kulturne, sportske, rekreacijske sadržaje;
- promicati dostupnost u građevinama, na javnim površinama i u sredstvima prijevoza za gluhe i slijepu osobu;
- osigurati osobama s invaliditetom pristupačnost javnim građevinama, javnim površinama i prijevoznim sredstvima;
- osigurati kvalitetniju informiranost osoba s invaliditetom.

Mjere:

1. Osiguravanje pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i osobama smanjene pokretljivosti

Nositelj: Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet

Sunositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Služba za mjesnu samoupravu, Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo, Zagrebački holding d.o.o., vlasnici i nositelji drugih stvarnih prava na tim građevinama, Turistička zajednica grada Zagreba u suradnji sa socijalnim, zdravstvenim, obrazovnim, kulturnim, sportskim i rekreacijskim ustanovama i referentnim udrugama, udrugama osoba s invaliditetom, udrugama koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvom za osobe s invaliditetom Grada Zagreba i drugima

Aktivnosti:

1. Utvrđivati stanje i potrebe prilagodbe postojećih građevina radi osiguranja pristupačnosti temeljem operativnih godišnjih planova.
2. Osiguravati prilagodbu postojećih građevina osobama s invaliditetom i osobama smanjene pokretljivosti:
  - a) osiguravanjem pristupačnosti i elemenata informacijske potpore za osobe s invaliditetom unutar zdravstvenih i socijalnih ustanova kojih je osnivač Grad Zagreb i njihova okoliša;
  - b) osiguravanjem pristupačnosti i elemenata informacijske potpore za djecu s teškoćama u razvoju u vrtićima, osnovnim i srednjim školama, prema planu upisa djece i mladih s teškoćama u razvoju;
  - c) osiguravanjem pristupačnosti i elemenata informacijske potpore za osobe s invaliditetom u kulturnim ustanovama kojih je osnivač Grad Zagreb, prema utvrđenim prioritetima udruga osoba s invaliditetom;
  - d) osiguravanjem pristupačnosti sportskim i rekreacijskim ustanovama, građevinama i površinama;
  - e) osiguranjem pristupačnosti građevinama turističke namjene kojih je osnivač Grad Zagreb.
3. Nadzirati osiguravanje elemenata pristupačnosti za neovisno življenje osoba s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Utvrđeno stanje i potrebe prilagodbe postojećih građevina.
2. Broj postojećih građevina u kojima je osigurana pristupačnost.
3. Broj postojećih građevina u kojima su se osigurali elementi pristupačnosti za neovisno življenje osoba s invaliditetom i broj intervencija koje je bilo potrebno poduzeti.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

2. Osiguravanje pristupačnosti javnog prometa

Nositelj: Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet

Sunositelji: Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Zagrebački holding d.o.o., Podružnica ZET i Podružnica Zagrebačke ceste u suradnji s HŽ - Hrvatskim željeznicama holdingom d.o.o., udrugama

osoba s invaliditetom i udrugama koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Osigurati stajališta i perone, parkirališna mjesta, javne pješačke površine, semafore, pješačke prijelaze, pješačke otoke i raskrižja prilagođena osobama s invaliditetom, na svim mjestima na kojima to nije učinjeno, a sukladno *Pravilniku o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti* (Narodne novine 78/13):

- a) ugrađivanjem liftova i/ili prijenosnih platformi u pothodnike u Gradu Zagrebu, sukladno prioritetima koje utvrde udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom;
- b) kontinuiranim ugrađivanjem zvučnih signalizatora na novim raskrižjima te na postojećim, sukladno planu prioriteta udruga osoba s invaliditetom;
- c) postavljanjem taktilnih površina (linije vodilje i polja upozorenja), sukladno planu prioriteta udruga osoba s invaliditetom;
- d) kontinuiranim upuštanjem rubnjaka tijekom rekonstrukcije i gradnje prometnica.

2. Zamjeniti dotrajali i nabaviti novi vozni park javnog prijevoza prilagođen osobama s invaliditetom.

3. Nabaviti nova specijalno prilagođena kombi vozila za prijevoz odraslih osoba s tjelesnim invaliditetom.

4. Nabaviti nova specijalno opremljena vozila za prijevoz djece s teškoćama u kretanju.

5. Stalno unapređivati pristupačni prijevoz na međugradskim autobusnim linijama.

6. Poticati proširivanje pristupačnog željezničkog prijevoza i opremanja kolodvora podiznim platformama (prilagodba svih terminala i postaja).

7. Osigurati prilagođeni taksi prijevoz za osobe s invaliditetom.

Ova aktivnost odvijat će se sukladno potpisanom ugovoru i potrebama korisnika, te u skladu s financijskim mogućnostima Grada Zagreba.

8. Pratiti propise i sudjelovati u unapređivanju zakonske regulative:

- a) praćenjem i analizom primjene zakonskih propisa s područja javnog prometa;
- b) poticanjem i sudjelovanjem u izmjeni postojećih propisa radi povećanja osobne mobilnosti građana te postizanja održive mobilnosti.

9. Organizirati edukaciju stručnjaka, pružatelja usluga prijevoza i korisnika:

- Organizirati edukaciju o primjeni i korištenju prijevoznih sredstava stručnjaka i davatelja usluga prijevoza o specifičnostima i obilježjima invaliditeta.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: od 2017. po dva vozila godišnje.
4. aktivnost: od 2017. po dva vozila godišnje.
5. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
6. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
7. aktivnost: od 2017. - 2020.
8. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
9. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj osiguranih stajališta i perona, parkirališnih mjesta, javnih pješačkih površina, semafora, pješačkih prijelaza, pješačkih otoka i raskrižja prilagođenih osobama s invaliditetom.

2. Broj osiguranih pristupačnih javnih prijevoznih sredstava osobama s invaliditetom.
3. Broj nabavljenih specijalno prilagođenih kombi vozila.
4. Broj nabavljenih specijalno prilagođenih kombi vozila.
5. Broj osiguranih pristupačnih javnih prijevoznih sredstava osobama s invaliditetom na međugradskim linijama.
6. Broj prilagođenih željezničkih vagona, broj željezničkih kolodvora opremljenih podiznim platformama za ukrcaj - iskrcaj osoba u invalidskim kolicima.
7. Broj osiguranih prilagođenih taksi vozila za osobe s invaliditetom.
8. Inicijative za izmjene i unapređivanje propisa.
9. Broj edukacija i broj polaznika edukacije.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

3. Poticanje razvoja Univerzalnog dizajna¹

Nositelji: Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Sunositelji: Zagrebački holding d.o.o., Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnost:

1. Poticati primjenu Univerzalnog dizajna.
- organizirati edukaciju stručnjaka, davatelja i korisnika usluga prijevoza o mogućnostima primjene principa univerzalnog dizajna

Rok provedbe:

1. 2016. - 2020., kontinuirano

Indikator provedbe:

1. Primjena Univerzalnog dizajna.
2. Održane edukacije.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

4. Povećati sigurnost osoba s invaliditetom u prometu

Nositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet

Sunositelji: udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Promicati pristupačnost novih informacijskih i komunikacijskih tehnologija i sustava radi povećanja sigurnosti osoba s invaliditetom u prometu.

---

¹ Univerzalni dizajn označava oblikovanje proizvoda, okruženja, programa i usluga tako da ih mogu koristiti svi ljudi u najvećoj mogućoj mjeri, bez potrebe prilagođavanja ili posebnog oblikovanja. Univerzalni dizajn ne isključuje pomoćne naprave za određene skupine osoba s invaliditetom kada je to potrebno.

2. Educirati osobe s invaliditetom za uporabu suvremenih informatičkih sustava (vozila javnoga gradskog prijevoza, signalizatori, displeji...).
3. Poticati i sufinancirati aktivnosti udruga osoba s invaliditetom usmjerenih na povećanje sigurnosti osoba s invaliditetom u prometu (edukacije, kampanje...).
4. Organizirati edukacije vozača i pratitelja Zagrebačkog holdinga d.o.o., Podružnice ZET-a i vozača taksi vozila o vještinama komunikacije i odgovarajućeg pristupa prema osobama s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
4. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Osigurana pristupačnost novih informacijskih i komunikacijskih tehnologija i sustava.
2. Broj educiranih osoba s invaliditetom za korištenje suvremenih informatičkih sustava.
3. Broj sufinanciranih programa/projekata, provedenih kampanja, edukacija, broj korisnika.
4. Broj provedenih edukacija, broj educiranih vozača.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

5. Rješavanje stambenih pitanja osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za imovinsko-pravne poslove i imovinu Grada

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, udruge osoba s invaliditetom, udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba i dr.

Aktivnosti:

1. Davati u najam stanove u vlasništvu Grada Zagreba osobama s invaliditetom u skladu s *Odlukom o najmu stanova* (Službeni glasnik Grada Zagreba 22/09, 3/12, 15/12 i 22/13).

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj dodijeljenih stanova.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

6. PROFESIONALNA REHABILITACIJA, ZAPOŠLJAVANJE I RAD

Uvod i ocjena stanja

Profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje ključni su elementi društvene uključenosti i ekonomske neovisnosti osoba s invaliditetom, a rad i zaposlenost temeljni su uvjet njihove integracije u redovne životne uvjete. Iako je pravo na rad jedno od temeljnih ljudskih prava,

mnogim je osobama s invaliditetom svijet rada nedostupan, upravo zbog njihova invaliditeta. Za ostvarivanje prava na rad i zapošljavanje osoba s invaliditetom važan je zakonodavni okvir, od međunarodne, europske, nacionalne pa sve do lokalne razine.

Konvencija, kao temeljni međunarodni okvir za prava osoba s invaliditetom, sveobuhvatno regulira pravo na rad i zapošljavanje osoba s invaliditetom, na jednakopravnoj osnovi s drugima.

Europske institucije su za provođenje odredbi povezanih s radom i zapošljavanjem donijeli razne smjernice i zakonske instrumente, od kojih se posebno ističu: *Europska strategija za osobe s invaliditetom 2010.- 2020.* i *Jamstvo za mlade*. Europski zakonodavni i savjetodavni okvir potiče razvoj i primjenu različitih modela socijalnog uključivanja osoba s invaliditetom te zapošljavanja u zaštitnim uvjetima ili na otvorenom tržištu. U Gradu Zagrebu, i u Republici Hrvatskoj, čine se svekoliki naponi kako bi se osobama s invaliditetom omogućio ulazak u svijet rada, zapošljavanje i ostanak u dostupnom i poticajnom radnom okruženju.

Novi *Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom* (Narodne novine 157/13 i 152/14) i akti za njegovo provođenje, velik su iskorak u području rada i zapošljavanja osoba s invaliditetom. Najvažnije promjene odnose se na: uvođenje jedinstvene kvote od 3% od ukupnog broja zaposlenih za sve poslodavce, neovisno o djelatnosti koju obavljaju; proširenje zamjenske kvote sklapanjem ugovora o poslovnoj suradnji sa subjektima koji zapošljavaju osobe s invaliditetom; detaljno uređivanje prava prednosti pri zapošljavanju osoba s invaliditetom; evidentiranje i praćenje zaposlenih osoba s invaliditetom što je temelj za planiranje programa za njihovo zapošljavanje i druge.

Grad Zagreb je preko svojih predstavnika aktivno sudjelovao u izradi *Zakona* i provedbenih akata, a vodeću ulogu ima i u provođenju većine odredbi.

Tako je prije svih pristupio osnivanju Centra za profesionalnu rehabilitaciju koji treba znatno unaprijediti sustav profesionalne rehabilitacije i time osigurati odgovarajuću potporu osobama s invaliditetom u svim dijelovima radnog procesa.

Centar za profesionalnu rehabilitaciju Zagreb (u daljnjem tekstu: Centar), Grad Zagreb i Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, osnovali su 2015. u omjeru 60% : 40%. To je prva ustanova registrirana za profesionalnu rehabilitaciju osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj. Grad Zagreb je u većem dijelu preuzeo organizacijsku i materijalnu podršku djelovanju Centra djelatnost kojeg se odnosi na: organiziranje i izvođenje usluga profesionalne rehabilitacije; sudjelovanje u utvrđivanju preostalih radnih i općih sposobnosti; profesionalno informiranje, savjetovanje i procjenu profesionalnih mogućnosti osoba s invaliditetom; analizu tržišta rada, mogućnosti zapošljavanja i uključivanja u rad; procjenu mogućnosti izvođenja, razvoja i usavršavanja programa profesionalnog osposobljavanja; radno osposobljavanje, dokvalifikaciju, prekvalifikaciju i programe za održavanje i usavršavanje radnih i radno-socijalnih vještina i sposobnosti u razdoblju do zapošljavanja i drugi poslovi.

Usporedo s donošenjem *Zakona* uspostavljen je jedinstveni sustav vještačenja invaliditeta kojim se temeljem jedinstvene metodologije utvrđuju tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja/funkcionalne sposobnosti/radna i preostala radna sposobnost u svrhu ostvarivanja pojedinih prava u različitim sustavima. Vještačenje se provodi prema *Zakonu o jedinstvenom tijelu vještačenja* (Narodne novine 85/14 i 95/15 - Uredba) te *Uredbi o metodologijama vještačenja* (Narodne novine 153/14 i 108/15).

Unatoč sveobuhvatnoj zakonskoj legislativi, ekonomska kriza najviše pogađa one najranjivije društvene grupe, koje su dodatno izložene mnogim socijalnim rizicima i problemima.

Nezaposlenost je na razini Europske unije prepoznata kao jedan od najvećih socijalnih problema. Iako je Grad Zagreb u odnosu na ostatak zemlje, po svim pokazateljima

nezaposlenosti u znatno boljem položaju, također je izložen nepovoljnim trendovima u području nezaposlenosti (Socijalna slika za 2014.). Prema dostupnim podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje - Regionalnog ureda Zagreb vidljivo je sljedeće:

Broj nezaposlenih osoba s invaliditetom svake godine se postupno povećava, tako je krajem prosinca 2015. evidentirano 1.507 osoba s invaliditetom, što je za 5,4% više u odnosu na isto razdoblje 2014. U strukturi nezaposlenih osoba s invaliditetom, 40,1% odnosi se na kombinaciju oštećenja, slijede osobe s: intelektualnim oštećenjima (21,7%), tjelesnim invaliditetom (9,8%), psihičkim i organskim smetnjama (9,4%), s kroničnim bolestima (8,8 %), oštećenjem sluha (6,6%), dok je 2,9% onih koji imaju oštećenje vida, a 0,7% osoba je s poremećajima glasovno-govorne komunikacije.

Usporedo s trendom blagog porasta broja nezaposlenih osoba s invaliditetom, vidljiv je sve veći broj osoba s invaliditetom koje privremeno ili trajno nalaze svoje mjesto na tržištu rada.

Tijekom 2015. iz evidencije Hrvatskog zavoda za zapošljavanje - Regionalnog ureda Zagreb na razini Grada Zagreba zaposlila se ukupno 541 osoba (510 osoba na temelju radnog odnosa i 31 osoba na temelju drugih poslovnih aktivnosti), što je za 33,9% više nego u istom razdoblju 2014.

Hrvatski zavod za zapošljavanje provodi mjere aktivne politike zapošljavanja sukladno *Smjernicama za razvoj i provedbu aktivne politike zapošljavanja u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. - 2017.*

Zapošljavanje osoba s invaliditetom na otvorenom tržištu rada uglavnom je povezano s mjerama aktivne politike zapošljavanja (javni rad, potpore za zapošljavanje, stručno osposobljavanje i sl.). Tijekom 2015. preko mjere javni rad u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje - Regionalnom uredu Zagreb zaposlilo se 140 osoba s invaliditetom.

Podaci zaposlenosti osoba s invaliditetom prema Hrvatskom zavodu za zapošljavanje - Regionalnom uredu Zagreb pokazuju kako je 2015. porastao trend zaposlenosti osoba s invaliditetom za 33,9% u odnosu na 2014.

U strukturi zaposlenih na temelju radnog odnosa, na razini Grada Zagreba, najveći broj osoba s invaliditetom zaposlio se na određeno vrijeme (85,9%). Najviše ih je u dobi do 35 godina (64,9%), a prethodno radno iskustvo ima njih 79,8. S obzirom na vrste oštećenja, najviše zaposlenih odnosi se na više vrsta oštećenja (31,2%), a najviše njih je prošlo proces vještačenja u sustavu socijalne skrbi prije navršene 18. godine života (68,8%).

U gradskim upravnim tijelima Grada Zagreba zaposleno je ukupno 2718 službenika/namještenika od čega je 197 osoba s invaliditetom.

Grad Zagreb je vlasnik trgovačkog društva Zagrebački holding d.o.o., koji svojom poslovnom aktivnošću pokriva široki raspon djelatnosti. Ukupan broj zaposlenih djelatnika krajem 2015. bio je 8.196, a od toga je 340 ili 4,0 % bilo osoba s invaliditetom. Muškarci s invaliditetom čine 84,1%, dok je samo 15,9% žena.

Zaštitno zapošljavanje značajan je oblik zapošljavanja osobito osoba s težim stupnjem invaliditeta koji teško mogu očekivati zapošljavanje na otvorenom tržištu rada.

U Gradu Zagrebu djeluju dvije zaštitne radionice koje obuhvaćaju najveći dio zaposlenih osoba u zaštitnim uvjetima u Republici Hrvatskoj: URIHO - Ustanova za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom i LADA d.o.o. Grad Zagreb osnivač je URIHO-a, najveće zaštitne radionice u zemlji koja ima nešto manje od 300 zaposlenika s invaliditetom (58% ukupnog broja), a LADA d.o.o. zapošljava 14 osoba s invaliditetom. Tijekom 2015. u zaštitnim uvjetima novozaposlena je 21 osoba s invaliditetom. U zaštitnim uvjetima primjetan je trend zapošljavanja osoba sa sve težim i brojnijim oštećenjima.

Tijekom 2015. URIHO je posebnim vidovima profesionalne rehabilitacije uspio pripremiti i usmjeriti na otvoreno tržište rada dvadesetak osoba s invaliditetom.

Dugogodišnju stabilnost i održivost zaposlenosti osoba s invaliditetom, blagi porast ukupne zaposlenosti osoba s invaliditetom u zaštićenim uvjetima i na otvorenom tržištu rada; rezultat je provođenja mjera i aktivnosti dosadašnjih strateških dokumenata prema osobama s invaliditetom, osobito *Strategije 2011. - 2015.*. Posebno su značajne sljedeće mjere i aktivnosti:

Sufinanciranjem zaštitnih radionica URIHO i LADA, sukladno *Programu državnih potpora za zapošljavanje osoba s invaliditetom (2015. - 2020.)* i stalna stručno-organizacijska potpora u svim aktivnostima, osigurava održivost i stabilnost radnih mjesta zaposlenicima s invaliditetom i njihovim obiteljima.

Nezaposlenim osobama s invaliditetom, Grad Zagreb je tijekom proteklih godina organizirao informatičke tečajeve u okviru pripreme za tržište rada. Osobe s invaliditetom su završavale edukaciju prema nastavnom programu koji obuhvaća osnove informatike te napredne tehnike. Preko udruga osoba s invaliditetom redovito su održavani tečajevi engleskog i drugih stranih jezika, te raznorazne radionice za razvoj socijalnih i drugih vještina osoba s različitim vrstama i stupnjevima invaliditeta. Dopunom *Programa poticanja razvoja obrta, malog i srednjeg poduzetništva u Gradu Zagrebu* (Službeni glasnik Grada Zagreba 8/07) godinama je bila omogućena dodjela potpora obrtima koji zapošljavaju osobe s invaliditetom, odnosno obrtima koji ih planiraju zaposliti. U novom *Programu poticanja razvoja obrta, malog i srednjeg poduzetništva u Gradu Zagrebu 2013.-2017.* (Službeni glasnik Grada Zagreba 4/13, 25/13, 22/14 i 2/15) utvrđeno je niz mjera među kojima je Mjera 1.7. Potpore za društveno poduzetništvo. Cilj ove mjere promicanje je i razvoj društvenog poduzetništva i društvenih poduzetničkih inicijativa radi osiguranja društvene kohezije i uključivanja u poduzetništvo i tržište rada marginaliziranih, socijalno osjetljivih skupina kao što su osobe s invaliditetom, osobe s umanjenom radnom sposobnošću, žrtve nasilja u obitelji, roditelji ili skrbnici djece s teškoćama u razvoju, pripadnici nacionalnih manjina i dr.

Godine 2015. donesen je *Pravilnik o kriterijima i načinu dodjele potpora za razvoj društvenog poduzetništva* (Službeni glasnik Grada Zagreba 22/15). Temeljem provedenog natječaja nekoliko novoosnovanih socijalnih zadruga udruga osoba s invaliditetom, osiguralo je značajnu materijalnu potporu za provođenje svojih radnih aktivnosti te će tako potaknuti i druge organizacije na ovaj tip poduzetništva. U partnerstvu s Gradom Zagrebom, udruge i ustanove su tijekom proteklog razdoblja osiguravale sredstva iz EU projekte kojima su unaprijedili vlastitu djelatnost. Grad Zagreb stalnom dodjelom poslovnih prostora udrugama osoba s invaliditetom i ustanovama omogućuje obavljanje radnih aktivnosti i različitih oblika socijalnog uključivanja. Organizacije osoba s invaliditetom kao ključni pružatelji usluga na terenu u jedinstvenoj su poziciji da razviju programe pristupa za svoje članove, uključujući i one koje su najudaljenije od tržišta rada.

U razdoblju do 2020. u području profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja osoba s invaliditetom u Gradu Zagrebu nastaviti će se provoditi i unapređivati sve mjere i aktivnosti koje su dovele do pozitivnih ishoda za veći broj osoba s invaliditetom. Planirati će se i provoditi nove mjere u skladu s prihvaćenim prioritetima iz *Socijalnog plana Grada Zagreba (2014. - 2020.)*, *Akcijskog plana* i svih predstojećih europskih i nacionalnih strateških dokumenata i zakona. Za buduće djelovanje u području rada i zapošljavanja, potrebno je mjerama i aktivnostima poštivati preporuke Odbora za prava osoba s invaliditetom u Zaključnim primjedbama o Inicijalnom izvješću Republike Hrvatske o provođenju *Konvencije (2015.)*. Odbor je izrazio zabrinutost zbog nezaposlenosti većine osoba s invaliditetom i niskih primanja zaposlenih. Stoga predlaže izradu akcijskog plana za praćenje stope zapošljavanja osoba s invaliditetom na otvorenom tržištu rada. Također predlaže uvođenje dodatnih poticaja poslodavcima koji zapošljavaju osobe s invaliditetom, reguliranje i nadziranje prilagodbe radnih mjesta, uključujući zapošljavanje uz podršku.

Grad Zagreb će slijediti sve preporuke i mogućnosti unapređivanja položaja osoba s invaliditetom u svijetu rada i provoditi ih u skladu s mogućnostima u razdoblju za koji je donesen ovaj dokument.

Ciljevi i prioriteti:

- promicati zapošljavanje osoba s invaliditetom na otvorenom tržištu rada;
- poticati razvoj različitih oblika i načina zapošljavanja osoba s invaliditetom;
- unaprjeđivati uvjete rada u zaštitnim oblicima zapošljavanja i osiguravati stabilnost i održivost zaštitnih radnih mjesta;
- promicati uključivanje osoba s invaliditetom u svijet rada i život zajednice,
- unapređivati zaštitu prava i dostojanstva osoba s invaliditetom u području profesionalne rehabilitacije rada i zapošljavanja;
- poticati i omogućiti sudjelovanje osoba s invaliditetom u profesionalnom procjenjivanju, cjeloživotnom profesionalnom usmjeravanju, naobrazbi i uslugama povezanim sa zapošljavanjem.
- senzibilizirati i poticati poslodavce i zajednicu o potrebi priznavanja postojećih i potencijalnih mogućnosti i doprinosa osoba s invaliditetom općem blagostanju društvene zajednice da zapošljavaju osobe s invaliditetom;
- poticati zapošljavanje žena i mladih s invaliditetom kojima je potrebna povećana pomoć i skrb zajednice;
- promovirati stalno osnaživanje osoba s invaliditetom kako bi se aktivno uključili u ublažavanje negativnih učinaka socijalnih rizika i poboljšali svoj socijalno-ekonomski položaj;
- unaprjeđivati kvalitetu života osoba s invaliditetom, njihovu socijalnu integraciju u svim područjima društvenog života;
- uspostaviti i kontinuirano nadzirati postupke razumne prilagodbe u sustavu rada i zapošljavanja.

Mjere:

1. Poticanje zapošljavanja osoba s invaliditetom na otvorenom tržištu rada

Nositelji: Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Stručna služba gradonačelnika

Sunositelji: gradska upravna tijela, ustanove, Zagrebački holding d.o.o., Hrvatski zavod za zapošljavanje - Regionalni ured Zagreb, Razvojna agencija Zagreb - TPZ d.o.o. poslovna jedinica Poduzetnički centar, udruge osoba s invaliditetom, udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Pratiti zapošljavanje osoba s invaliditetom u gradskim upravnim tijelima, ustanovama, trgovačkim društvima u vlasništvu Grada Zagreba, u skladu s zakonskim odredbama.
2. Izraditi akcijski plan za povećanje zapošljavanja osoba s invaliditetom na otvorenom tržištu rada (2017. – 2020.).
3. Provoditi mjere predviđene akcijskim planom.
4. Ugraditi poticajne mjere za zapošljavanje i samozapošljavanje osoba s invaliditetom (osiguravanje prostora, financijskih potpora i usluga) u postojeće programe poticanja poduzetništva za razvoj obrtničkih i drugih djelatnosti.
5. Provoditi sve poticajne mjere koje će se ugraditi u programe poticanja.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2017. - 2020.
4. aktivnost: 2016.
5. aktivnost: 2017. - 2020.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj zaposlenih osoba u gradskim upravnim tijelima, ustanovama, trgovačkim društvima u vlasništvu Grada Zagreba
2. Izrađen i donesen akcijski plan
3. Provedene mjere
4. Ugrađeni i doneseni prijedlozi
5. Broj dodijeljenih potpora

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

2. Zapošljavanje osoba s invaliditetom u zaštićenim uvjetima

Nositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: URIHO - Ustanova za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, LADA d.o.o., Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo, Gradski ured za imovinsko-pravne poslove i imovinu Grada, Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet, Razvojna agencija - TPZ d.o.o., udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Osiguravati i isplaćivati financijske potpore sukladno *Programu državnih potpora za zapošljavanje osoba s invaliditetom (2015. - 2020.)* zaposlenih u zaštitnim radionicama.
2. Poticati zaštitne radionice i druge subjekte koji provode zaštitno zapošljavanje na apliciranje projekata prema EU fondovima i pružati im odgovarajuću potporu u tim aktivnostima,
3. Pružati materijalnu, organizacijsku i drugu potporu Ustanovi URIHO u provođenju svih aktivnosti u procesu izgradnje i dovođenja u funkciju proizvodnje budućeg kompleksa URIHO-a na prostoru Kajzerice

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Osigurana i isplaćena potpora.
2. Broj prijavljenih i realiziranih projekata iz fondovima EU-a.
3. Stupanj izgrađenosti kompleksa.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

3. Poticanje različitih oblika zapošljavanja osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo i Gradski ured socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Razvojna agencija Zagreb - TPZ d.o.o., URIHO - Ustanova za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, socijalne zadruge i druge organizacije koje zapošljavaju osobe s invaliditetom, Centar za profesionalnu rehabilitaciju Zagreb, ustanove i udruge osoba s invaliditetom, udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Hrvatski zavod za zapošljavanje, ustanove za obrazovanje odraslih, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Osiguravati i isplaćivati potpore za društveno poduzetništvo sukladno *Programu poticanja razvoja obrta, malog i srednjeg poduzetništva u Gradu Zagrebu 2013.-2017.*
2. Poticati uvođenje alternativnih oblika rada, rada kod kuće i drugih.
3. Razvijanje i provođenje programa za osposobljavanje radnih asistenata.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2017. - 2020.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj dodijeljenih potpora
2. Broj zaposlenih osoba s invaliditetom
3. Realizirani program i broj osposobljenih polaznika

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

4. Razvoj sustava profesionalne rehabilitacije osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Centar za profesionalnu rehabilitaciju Zagreb, URIHO - Ustanova za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, udruge koje programski djeluju u području profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja osoba s invaliditetom, druge ustanove koje djeluju u području profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja osoba s invaliditetom, ministarstva nadležna za rad i socijalnu skrb, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, drugi centri za profesionalnu rehabilitaciju, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti

1. Izraditi i provoditi pilot-projekt "Razvoj mobilnih timova za proces profesionalne rehabilitacije i podršku pri zapošljavanju".
2. Pokretati mrežu pružatelja usluge profesionalne rehabilitacije.
3. Razvijati program socijalnog uključivanja za privremeno nezaposljive osobe s invaliditetom i osobe na dugotrajnom bolovanju.
4. Razvijati program mjera stabilizacije za nezaposlene i zaposlene osobe s invaliditetom.

5. Stručno, financijski i prostorno pratiti razvoj Centra za profesionalnu rehabilitaciju Zagreb.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2017. - 2020.
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2017. - 2020.
4. aktivnost: 2017. - 2020.
5. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori:

1. Izrađen projekt; proveden projekt; Izvršena evaluacija projektnih rezultata
2. Pokrenuta mreža pružatelja usluga profesionalne rehabilitacije
3. Broj izrađenih programa, broj provedenih programa, broj korisnika koji su prošli kroz program
4. Broj izrađenih programa, broj provedenih programa, broj korisnika koji su prošli kroz program
5. Broj provedenih usluga profesionalne rehabilitacije, savjetodavnih usluga i sl; iznos sredstava utrošen za rad Centra

5. Osiguravanje mehanizama zaštite od diskriminacije u području zapošljavanja i rada osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo, URIHO - Ustanova za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, udruge osoba s invaliditetom, udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba, ustanove za obrazovanje odraslih

Aktivnosti:

1. Poticati i omogućavati sustavne edukacije poslodavaca, osoba s invaliditetom te djelatnika koji se bave rehabilitacijom i zapošljavanjem.
2. Redovito informirati stručnu i širu javnost o primjerima dobre prakse u zapošljavanju osoba s invaliditetom preko medija i društvenih mreža.
3. Poticati i osvještavati poslodavce o pozitivnim ishodima zapošljavanja osoba s invaliditetom.
4. Poticati poslodavce za korištenje mjera za ulaganje u pristupačnost i prilagodbu radnih mjesta.
5. Provoditi promotivne kampanje zapošljavanja osoba s invaliditetom na otvorenom tržištu promovirajući uspješne osobe s invaliditetom u svijetu rada.
6. Osiguravati sustavnu stručnu pomoć osobama s invaliditetom u prilagodbi na novu radnu sredinu i poslodavcima u organizaciji radnog procesa i osiguranju uvjeta za rad osoba s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

4. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
5. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
6. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori:

1. Broj provedenih edukacija
2. Broj sudjelovanja i objava u medijima i društvenim mrežama
3. Broj održanih radionica, seminara, informativnih skupova
4. Broj korištenih mjera za ulaganje u pristupačnost
6. Educirani i pripremljeni korisnici

Potrebna financijska sredstva: planirat će se su u proračunu Grada Zagreba i suradničkim institucijama.

6. Sustavno senzibiliziranje poslodavaca za zapošljavanje osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, URIHO - Ustanova za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, udruge osoba s invaliditetom, udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba, Hrvatska gospodarska komora

Aktivnosti:

1. Organizirati i pomagati u organizaciji prezentacije vještina, znanja, sposobnosti i mogućnosti osoba s invaliditetom te potpornih i pristupačnih tehnologija.
2. Organizirati i pomagati u organizaciji kampanja za zapošljavanje osoba s invaliditetom i senzibiliziranje poslodavaca korištenjem primjera dobre prakse.
3. Organizirati zajedničke susrete učenika i studenata s invaliditetom završnih godina s poslodavcima.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: jednom godišnje
3. aktivnost: jednom godišnje

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Održane edukacije, okrugli stolovi, stručni skupovi
2. Provedene kampanje
3. Održani susreti

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba i suradničkim institucijama.

7. PRAVNA ZAŠTITA I ZAŠTITA OD NASILJA I ZLOSTAVLJANJA

Uvod i ocjena stanja

U skladu s načelom nediskriminacije, koje se promiče u svim temeljnim međunarodnim dokumentima na području ljudskih prava, kao i načelom jednakosti, koje je zaživjelo još od *Opće deklaracije o ljudskim pravima*, Ustavom se Republika Hrvatska odredila kao država koja posebnu skrb posvećuje zaštiti osoba s invaliditetom i njihovu uključivanju u društveni život.

Kako položaj svake države na globalnoj ljestvici, kojom se mjeri doprinos na području ljudskih prava, ovisi o količini i kvaliteti dodatne zaštite koju ona pruža osobama s invaliditetom da bi postigle ravnopravnost s ostalim građanima povezano s ovim područjem, RH je u stvaranju sveobuhvatnoga domaćeg pravnog okvira ugradila međunarodne standarde da bi se osobama s invaliditetom osigurala najviša razina zaštite, pristup svim pravima i njihovo ostvarivanje bez diskriminacije.

Najvažniji međunarodni dokument na području zaštite osoba s invaliditetom je *Konvencija*, svrha koje je unapređivanje, zaštita i osiguravanje punog i ravnopravnog uživanja svih ljudskih prava i temeljnih sloboda osoba s invaliditetom te unapređivanje i poštivanje njihova urođenog dostojanstva. Potpisivanjem *Konvencije*, *Fakultativnog protokola* i njezinim ratificiranjem u Hrvatskom saboru 2007., *Konvencija* je postala dio pravnog poretka RH, po pravnoj snazi iznad zakona.

Radi provođenja *Konvencije* te daljnjeg osnaživanja zaštite prava osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju donesena je *Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015.*

Također, 2007. donesen je *Zakon o pravobranitelju za osobe s invaliditetom* te je Hrvatski sabor imenovao pravobraniteljicu za osobe s invaliditetom koja štiti, prati i promiče prava i interese osoba s invaliditetom.

Prava osoba s invaliditetom uređena su mnogim zakonskim i podzakonskim aktima koji obuhvaćaju različita područja života uključujući i pravnu zaštitu i zaštitu od nasilja i zlostavljanja. Godine 2013. donesen je *Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći*, a svrha pravne pomoći u smislu tog zakona je ostvarenje jednakosti svih pred zakonom, osiguranje građanima RH i drugim osobama, u skladu s njegovim odredbama, djelotvorno ostvarenje pravne zaštite te pristupa sudu i drugim javnopravnim tijelima pod jednakim uvjetima.

Nadalje, *Zakonom o suzbijanju diskriminacije* iz 2008. i izmjenama iz 2012. osigurava se zaštita i promicanje jednakosti kao najviše vrednote ustavnog poretka RH, omogućuju se pretpostavke za ostvarivanje jednakih mogućnosti i uređuje zaštita od diskriminacije na osnovi spola, jezika, vjere, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, dobi, zdravstvenog stanja i invaliditeta.

Pravo na dostojan život bez nasilja svih građana RH regulirano je nizom zakona i drugih propisa. *Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji* iz 2009. i njegove izmjene i dopune cjelovito reguliraju rješavanje tog sve izraženijeg društvenog problema. *Kazneni zakon* iz 2011. i njegove izmjene i dopune povećavaju kazne za kaznena djela protiv braka, obitelji i mladeži i kaznena djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa.

Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (2013.), kao i *Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2011. do 2016.* naglašavaju nužnost prepoznavanja problema zlostavljanja, nužnost poduzimanja društvenih akcija radi suzbijanja nasilja u obitelji te izradu sveobuhvatnog okvira, politika i mjera za zaštitu i pomoć svim žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.

Nacionalna politika za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2011. do 2015. osnovni je strateški dokument RH, kojem je cilj uklanjanje diskriminacije žena i uspostavljanje stvarne

ravnopravnosti spolova provedbom politike jednakih mogućnosti. Također, *Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja* (2014.), između ostaloga, sadrži obveze nadležnih tijela i drugih čimbenika koji sudjeluju u otkrivanju i suzbijanju seksualnog nasilja i pružanju pomoći i zaštite osobama izloženim seksualnom nasilju, te oblike, način i sadržaj njihove suradnje. *Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji* (2008.), i *Protokol o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima* (2004.), precizno određuju mjere i postupanja nadležnih tijela koja sudjeluju u otkrivanju i suzbijanju nasilja te pružanju pomoći žrtvama nasilja. Svi navedeni dokumenti naglašavaju poboljšavanje položaja žrtava nasilja i podizanje kvalitete njihova života. Prema djeci s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom kao žrtvama nasilja, društvo treba iskazati veći stupanj osjetljivosti i osigurati veći stupanj zaštite.

Odredbe *Ustava Republike Hrvatske* naglašavaju dužnost zaštite djece i nemoćnih, što se osobito odnosi na djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom.

Konvencija o pravima djeteta ističe da dijete s teškoćama u razvoju "treba voditi ispunjen i pristojan život u uvjetima koji jamče dostojanstvo, jačaju djetetovo oslanjanje na vlastite snage i olakšavaju njegovo sudjelovanje u zajednici". Pristupajući *Konvenciji*, RH se obavezala osigurati zaštitu djeteta od svih oblika nasilja u obitelji, institucijama i široj društvenoj sredini. Odredbe *Konvencije* odnose se na zaštitu djeteta od: fizičkog i psihičkog nasilja, zloupotrebe i zanemarivanja; svih oblika seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja; otmice i trgovanja djecom; svih drugih oblika iskorištavanja (eksploatacije) štetnih po bilo koji vid dobrobiti djeteta te nehumanih i ponižavajućih postupaka i kažnjavanja. Također, *Konvencijom* je određena obaveza države da osigura mjere podrške za fizički i psihički oporavak djeteta - žrtve nasilja i njegovu socijalnu reintegraciju. Efikasna zaštita djece pretpostavlja jasno definirane korake u procesu zaštite djeteta i jasno definirane uloge među sudionicima tog procesa te uspostavu dobre suradnje između stručnjaka iz svih sustava koji rade s djecom (zdravstvo, obrazovanje, socijalna skrb, policija, pravosuđe i dr.).

Protokol o postupanju u slučaju zlostavljanja i zanemarivanja djece (2014.) pridonijet će, između ostaloga, razvoju i širenju mreže multidisciplinarnih timova za zaštitu djece u lokalnoj zajednici te primjeni objedinjenog modela svih timova u RH. Također i *Pravilnik o načinu postupanja odgojno-obrazovnih radnika školskih ustanova u poduzimanju mjera zaštite prava učenika te prijave svakog kršenja tih prava nadležnim tijelima* (Narodne novine 132/13) propisuje način postupanja učitelja, nastavnika, odgajatelja, stručnih suradnika i ravnatelja osnovnih i srednjih škola te učeničkih domova u poduzimanju pravnih mjera zaštite svakog učenika te obvezu prijave svakog kršenja tih prava nadležnim tijelima.

Grad Zagreb tijekom posljednjih godina provodi cjelovitu i jedinstvenu politiku prema osobama s invaliditetom, sukladno donesenim strateškim dokumentima. Iz tih je dokumenata vidljivo da se posebna pažnja posvećuje ranjivim skupinama, među kojima su osobe s invaliditetom, osobito žene i djevojke s invaliditetom koje su vrlo često suočene s višestrukom diskriminacijom s obzirom na spol i invaliditet. Polazeći od činjenice da je nasilje oblik diskriminacije i jedan od najtežih oblika kršenja osnovnih ljudskih prava, te da su žene najčešće žrtve nasilja u obitelji, ovom je području potrebno posvetiti posebnu pozornost. Pri tome je, pored provedbe zakonskih obveza, potrebno poduzimati i niz drugih mjera kojima će se djelovati na prevenciju nasilja u obitelji, kao i osiguravanje pravodobne pomoći svim žrtvama nasilja, uz poticanje kontinuirane suradnje među svim nadležnim tijelima.

Zbog važnosti i značenja ove problematike i u ovoj strategiji područje pravne zaštite i zaštite od nasilja i zlostavljanja obuhvaćeno je kao zasebna cjelina. Cilj je osigurati dostupnost pravne regulative za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda svim osobama s invaliditetom, a posebno pojedinim skupinama: ženama i djevojkama s invaliditetom, osobama s teškim invaliditetom, djeci s teškoćama u razvoju, mladim osobama s invaliditetom i osobama starije životne dobi. Na području zaštite od nasilja u obitelji, u međunarodnim dokumentima osobito se ističe potreba za odgovarajućim brojem skloništa, savjetovaništva i drugih servisa

namijenjenih žrtvama nasilja te postojanje jasnih postupaka i protokola za primjenu zakona kojima se uređuje ovo područje.

Grad Zagreb, s ciljem provođenja međunarodnih i nacionalnih propisa, a radi osiguravanja učinkovite, pravodobne i odgovarajuće zaštite i pružanja pomoći žrtvama obiteljskog nasilja, 2008. donio je cjelovit program djelovanja - *Zagrebačku strategiju jedinstvene politike za zaštitu od nasilja u obitelji u razdoblju od 2008. do 2010.* Prihvaćanjem i provođenjem mjera *Strategije*, koje se odnose na sve žrtve nasilja, uključujući i osobe s invaliditetom, uspostavlja se učinkovit i cjelovit pristup interdisciplinarnoj skrbi o djeci i odraslim osobama - žrtvama obiteljskog nasilja. Nastavno na nju, za razdoblje 2011. - 2016. donesena je nova *Strategija* koja ima kao zasebno područje - *Zaštita posebno osjetljivih skupina, žrtava obiteljskog nasilja.*

Veći stupanj cjelovitog i trajnog sustava pomoći i skrbi za žrtve obiteljskog nasilja osigurao se osnivanjem *Doma za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja "Duga - Zagreb"* (2007.).

U okviru Ustanove organizirano se pruža:

- Smještaj za žrtve na tajnoj lokaciji: 24-satna dostupnost, pružanje psihosocijalne i pravne potpore od strane posebno educiranih stručnjaka, briga o prehrani, zdravlju, pomoć u traženju posla i dr.

- Savjetovalište za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja: specijalizirano za žrtve obiteljskog nasilja koje nisu na smještaju u ustanovi, upoznavanje žrtava s pravnim odredbama i mogućim socijalnim intervencijama društva, te pružanje psihološke potpore.

- Psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u obitelji da bi se zaštitila žrtva: tretman se dosuđuje kao zaštitna mjera radi zaštite žrtve i drugih članova obitelji; tretman pruža adekvatan stručni pristup počinitelju/počiniteljici nasilja u obitelji jer su osuđeni zbog neadekvatnih emocionalnih reakcija u smislu izraženih različitih oblika agresivnosti u ponašanju. Važno je naglasiti da je objekt *Duga* pristupačan osobama u invalidskim kolicima.

Iako se u zadnjih nekoliko godina više pozornosti posvećuje ovom kompleksnom društvenom problemu, stručno-znanstvena istraživačka aktivnost još uvijek ne prati brze promjene strukture i opsega ovog fenomena. Cjelokupna aktivnost zajednice usmjerena je prema mjerama prepoznavanja i zaštite pojedinca ili grupe žrtava nasilja.

Statistički podaci, a još manje uzročno-posljedična analiza o djeci s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom, gotovo da ne postoje. Koriste se realne procjene na temelju podataka Policijske uprave zagrebačke da su žene s invaliditetom najrizičnija skupina žrtava obiteljskog nasilja, zatim djeca s teškoćama u razvoju i starije osobe s invaliditetom. Podaci dobiveni od Policijske uprave zagrebačke, Općinskog kaznenog suda u Zagrebu, Općinskog državnog odvjetništva u Zagrebu, Visokog prekršajnog suda Republike Hrvatske i Centra za socijalnu skrb Zagreb svjedoče o trendu porasta broja otkrivenih i prijavljenih kaznenih i prekršajnih djela nasilja u obitelji. Na osnovi podataka Centra za socijalnu skrb Zagreb u 2014. porastao je broj prijava slučajeva nasilja u obitelji u područnim uredima Centra za socijalnu skrb Zagreb, a znatno je porastao i broj žena i djece koji su u tretmanu sustava socijalne skrbi zbog zlostavljanja i zanemarivanja u obitelji.

Provedba *Strategije od 2011. do 2015.* pokazala je važnost daljnjeg rada na ovom području. Zbog ranjivosti, koja je obilježje invalidnosti, veća je izloženost nasilju u obitelji i široj zajednici. To je dovoljan razlog za stalnu i pojačanu edukaciju i podizanje razine svijesti o potrebi poštivanja ljudskih prava i o važnosti prevencije i zaštite osoba s invaliditetom od svih oblika nasilja te provedbu nediskriminirajuće politike. Nužno je, uz preventivni, uspostaviti i učinkoviti zaštitni sustav kojim će se svi oblici nasilja nad osobama s invaliditetom međuresornom suradnjom uspješno suzbijati, počinitelji primjereno kažnjavati, a osobe s invaliditetom, kao žrtve nasilja, uspješno rehabilitirati i integrirati u društvo na ravnopravnoj osnovi.

Djeci s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom treba, prije svega, osigurati dostupnost nacionalne i lokalne pravne regulative o postojećem sustavu opće pravne zaštite i zaštite od nasilja i zlostavljanja, primjereno vrsti oštećenja, odgovarajućim načinom komunikacije. Pritom je veoma važna uspostava i kontinuirana suradnja nadležnih državnih tijela i drugih čimbenika koji sudjeluju u sprečavanju, otkrivanju i suzbijanju nasilja među djecom i mladima (odgojno-obrazovne ustanove, domovi za skrb o djeci, centri za socijalnu skrb, policijske postaje, zdravstvene ustanove, državna odvjetništva i jedinice lokalne samouprave). Od neprocjenjive je važnosti u tome uloga civilnog društva, posebice udruga osoba s invaliditetom, kao ključnih čimbenika potpore.

Ovom se *strategijom* na području pravne zaštite i zaštite od nasilja i zlostavljanja trebaju ostvariti sljedeći:

Ciljevi i prioriteti:

- osigurati stručnu i pravnu pomoć te dostupnost pravne regulative za zaštitu i promicanje ljudskih prava i temeljnih sloboda osobama s invaliditetom na ravnopravnoj osnovi s drugim osobama;
- osigurati djelotvoran i ravnopravan pristup svim sustavima zaštite u zajednici;
- uspostaviti učinkovitu zaštitu osoba s invaliditetom od svih oblika nasilja i zlostavljanja;
- osigurati različite oblike potpore žrtvama nasilja u obitelji psihosocijalnom pomoći, savjetovanjem, dežurnom SOS linijom i drugim servisima namijenjenim žrtvama;
- osigurati kontinuiranu izobrazbu stručnjaka;
- provoditi mjere informiranja i senzibilizacije javnosti u svrhu prevencije nasilja u obitelji;
- unapređivati međuresornu suradnju.

Mjere:

1. Pružanje osobama s invaliditetom odgovarajuće stručne pravne pomoći na svim razinama

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom, Centar za socijalnu skrb Zagreb, savjetovanište za osobe s invaliditetom i članove njihovih obitelji, udruga osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Osigurati pravno savjetovanje za osobe s invaliditetom preko udruga osoba s invaliditetom sufinanciranjem programa i projekata udruga, organizacijom seminara i radionica.
2. Osigurati nastavak rada savjetovaništa Grada Zagreba.
3. Kontinuirano informirati i poticati osobe s invaliditetom na korištenje usluga savjetovaništa Grada Zagreba, savjetovaništa za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja Doma za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja "Duga - Zagreb" i pravno savjetovanje Centra za socijalnu skrb Zagreb.
4. Unapređivati suradnju stručnjaka na svim razinama.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
4. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj održanih seminara i radionica.
2. Broj osoba s invaliditetom korisnika savjetovališta ili polaznika seminara i radionica, zadovoljstvo i evaluacija korisnika savjetovališta i polaznika seminara i radionica.
3. Broj korisnika savjetovališta.
4. Broj realiziranih kontakata i održanih radnih sastanaka.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u okviru savjetovališnog rada i godišnjih natječaja za programe i projekte udruga.

2. Osiguravanje dostupnosti pravne regulative osobama s različitim vrstama oštećenja

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Hrvatska knjižnica za slijepe, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Prevoditi na Brailleovo pismo i zvučnu tehniku dokumenata za zaštitu ljudskih prava te tiskati ih prilagođeno osobama s intelektualnim teškoćama.
2. Prevoditi na Brailleovo pismo i zvučnu tehniku dokumenata koji reguliraju područje zaštite od nasilja i zlostavljanja te tiskati ih prilagođeno osobama s intelektualnim teškoćama.
3. Distribuirati tiskane dokumente korisnicima.
4. Kontinuirano pripremati informacije o pravnoj regulativi i objavljivati ih na web-stranici.
5. Redovito ažurirati i održavati web-stranicu i prilagoditi sadržaj za gluhe osobe.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
4. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
5. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj tiskanih dokumenata.
2. Broj tiskanih dokumenata.
3. Broj podijeljenih dokumenata.
4. Kvaliteta informacija i njihova dostupnost osobama s invaliditetom.
5. Zadovoljstvo korisnika izrađenim materijalom i kvalitetom informacija objavljenih na web-stranici.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

3. Osnaživanje i educiranje osoba s invaliditetom/djece s teškoćama u razvoju za prepoznavanje i zaštitu od svih oblika diskriminacije, nasilja i zlostavljanja

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, udruge i organizacije koje se bave žrtvama obiteljskog nasilja, savjetovalište za osobe s invaliditetom i članove njihovih obitelji, savjetovalište za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja Doma za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja "Duga - Zagreb", Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba, Centar za socijalnu skrb Zagreb, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba i dr.

Aktivnosti:

1. Izraditi program seminara i plan edukacija.
2. Kontinuirano provoditi seminare i edukacije radionicama, tribinama, predavanjima i sl., za osobe s invaliditetom različitih vrsta oštećenja i skupina (žena, mladih, starijih), voditelje udruga i članove obitelji.
3. Poticati programe i projekte vezane uz prevenciju i zaštitu od diskriminacije, nasilja i zlostavljanja osoba s invaliditetom/djece s teškoćama u razvoju te pružati financijsku potporu.
4. Poticati organizacije civilnog društva, osobito udruge žena s invaliditetom u provođenju projekata i programa radi osnaživanja i pružanja psihosocijalne podrške osobama s invaliditetom.
5. Provoditi evaluaciju financiranih programa i projekata.
6. Stručna i financijska potpora organizaciji jedinica za prihvrat osoba s invaliditetom žrtava obiteljskog nasilja.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016.
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
4. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
5. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
6. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Izrađeni programi i planovi seminara i edukacija.
2. Provedeni seminari i edukacije.
3. Broj programa i projekata kojima je pružena financijska potpora.
4. Provedena evaluacija financiranih i provedenih programa i projekata.
6. Broj programa i projekata te pružena stručna i financijska potpora.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

4. Uklanjanje stereotipa o oštećenju osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju kao mogućem uzroku nasilja nad njima, te borba protiv njihova stigmatiziranja

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Pravni fakultet Sveučilišta u

Zagrebu - Studijski centar socijalnog rada, mediji, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Organizirati i provoditi različite aktivnosti (radionice, igraonice, tribine, savjetovanja) radi uklanjanja stereotipa o oštećenju kao mogućem uzroku nasilja nad osobama s invaliditetom i djecom s teškoćama u razvoju.
2. Provoditi evaluaciju o kvaliteti i učincima provedenih aktivnosti te zadovoljstvu sudionika.
3. Organizirati, provoditi i poticati istraživanja o obilježjima i modalitetima nasilja nad djecom s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom različitih vrsta oštećenja.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj radionica, tribina i savjetovanja.
2. Zadovoljstvo i učinci provedenih aktivnosti.
3. Provedena istraživanja.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

5. Organiziranje edukacija za stručnjake i volontere

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, Gradski ured za zdravstvo, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, udruge i organizacije koje se bave žrtvama obiteljskog nasilja, Dom za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja "Duga - Zagreb", Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba, Centar za socijalnu skrb Zagreb, Policijska uprava zagrebačka, pravobraniteljski uredi, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Izraditi program i plan edukacija.
2. Izraditi brošuru o obilježjima i specifičnostima pojedinih vrsta oštećenja, načinima pristupa i komunikaciji.
3. Organizirati stručne skupove, radionice, tribine, predavanja za stručnjake koji se bave zaštitom djece s teškoćama u razvoju/osoba s invaliditetom u sustavu zaštite od nasilja i zlostavljanja te za stručnjake koji se bave zaštitom žrtava nasilja i zlostavljanja o specifičnostima i potrebama djece s teškoćama u razvoju/osoba s invaliditetom.
4. Organizirati stručne skupove, radionice, tribine, predavanja za stručnjake koji se bave zaštitom djece u odgojnim i obrazovnim institucijama o obilježjima nasilja među djecom provođenjem strategija borbe protiv nasilja i zlostavljanja, osobito prema djeci s teškoćama u razvoju.
5. Organizirati edukaciju volontera za pružanje pomoći žrtvama nasilja - ženama s invaliditetom različitih vrsta oštećenja.
6. Nastaviti kontinuiranu suradnju tijela gradske uprave i svih čimbenika koji sudjeluju u sprečavanju, otkrivanju i suzbijanju nasilja nad djecom s teškoćama u razvoju/osobama s

invaliditetom (odgojno-obrazovne ustanove, domovi za skrb o djeci, centri za socijalnu skrb, PU zagrebačka, zdravstvene ustanove, državna odvjetništva, pravobraniteljski uredi, organizacije civilnog društva...).

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
4. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
5. aktivnost: 2016. i 2017.
6. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Izrađen program i plan edukacija.
2. Izrađena brošura.
3. Broj i kvaliteta provedenih stručnih skupova, radionica, tribina i predavanja.
4. Broj i kvaliteta provedenih stručnih skupova, radionica, tribina i predavanja.
5. Broj provedenih edukacija.
6. Broj uspostavljenih kontakata i održanih radnih sastanaka.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

6. Organiziranje javnih kampanja radi senzibiliziranja stručne i šire javnosti o problematici nasilja i zlostavljanja djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Dom za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja "Duga - Zagreb", mediji, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Osmisliti kampanju.
2. Izraditi promotivni materijal kampanje (letke, plakate...).
3. Provoditi kampanju po vrstama oštećenja i pojedinim skupinama osoba s invaliditetom.
4. Senzibilizirati širu javnost za problematiku nasilja i zlostavljanja djece s teškoćama u razvoju/osoba s invaliditetom tribinama, radionicama, predavanjima i preko medija (TV, tisak, radio, elektronički mediji...) te educirati i senzibilizirati novinare koji prate ta područja.
5. Obilježavati datume povezane s borbom protiv nasilja i promicanjem ljudskih prava radi poboljšanja položaja djece s teškoćama u razvoju/osoba s invaliditetom i senzibilizacije javnosti.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
4. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
5. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Osmišljena i pripremljena kampanja.
2. Izrađen promotivni materijal kampanje.
3. Provedena kampanja, broj podijeljenih letaka i izloženih plakata.
4. Broj javnih nastupa.
5. Obilježeni datumi.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

8. INFORMIRANJE, KOMUNIKACIJA I PODIZANJE RAZINE SVIJEŠTI

Uvod i ocjena stanja

Osiguranje potpune inkluzije osoba s invaliditetom u društvo, kao temeljni cilj *Strategije*, ne može se ostvariti bez pristupa informacijama preko odgovarajućega komunikacijskog sustava. *Konvencija* je posebno istakla i objasnila neke ključne pojmove koji su bitni za bolje razumijevanje mjera i aktivnosti na ovom području, stoga treba podsjetiti na sadržaj pojmova: komunikacija podrazumijeva govorne i znakovne jezike i sve prilagodbe znakovnih jezika, prikazivanje teksta, Brailleovo pismo i taktilnu komunikaciju, krupni tisak, zvučne zapise, pristupačne multimedije, osobne čitače i alternativne oblike i sredstva i oblike komunikacije, uključujući pristupačne informacijske i komunikacijske tehnologije; jezik obuhvaća govorne i znakovne jezike i ostale načine komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba i druge oblike negovornih jezika koji se temelje na hrvatskom jeziku. Donošenjem *Zakona o hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije gluhoslijepih osoba u Republici Hrvatskoj* (Narodne novine 82/15) upotreba hrvatskoga znakovnog jezika dobila je i zakonski okvir.

Grad Zagreb je provođenjem aktivnosti *Strategijom 2011. - 2015.* zacrtanih ciljeva stvorio bazu za unapređenje kvalitete života osoba s invaliditetom. U 2014. pokrenut je projekt povezan s problemom ostvarivanja prava osoba oštećena vida i oštećena sluha na pristup informacijama te uživanje u kulturnim i umjetničkim sadržajima. Provođenjem projektnih aktivnosti zagovarano je pravo na prilagodbu televizijskog programa za gluhe, nagluhe, slijepe, slabovidne i gluhoslijepe osobe te je upozoravano na trenutno stanje njegove prilagođenosti. Također i na to kako bi ga trebalo prilagoditi za ove skupine osoba s invaliditetom. U idućem razdoblju potrebno je navedenu problematiku regulirati zasebnim podzakonskim aktom, kojim će se utvrditi dinamika prilagodbe programa i televizijski sadržaj koji će se prilagođavati. U pronalaženje kvalitetnog rješenja za prilagodbu televizijskog programa i utvrđivanje sadržaja koje je potrebno prilagoditi na HRT-u, te u postupak evaluacije potrebno je uključiti stručnjake i korisnike iz udruga slijepih, gluhih osoba u RH. Oslanjajući se na realizirane ciljeve, u sljedećem razdoblju, potrebno je posvetiti pažnju i podizanju razine svijesti o osobama s invaliditetom.

Najbolji rezultati u podizanju razine svijesti postići će se maksimalnim uključivanjem svih dostupnih medijskih oblika. *Konvencija* prepoznaje i daje najveću važnost medijima u promicanju pozitivne slike o osobama s invaliditetom. Usko povezana s medijskim prostorom je i pomoć osobama s invaliditetom u korištenju novim tehnologijama.

Ciljevi i prioriteti:

- omogućiti osobama s invaliditetom optimalno korištenje novim tehnologijama radi povećanja njihove neovisnosti i kvalitete života;
- omogućiti osobama s invaliditetom slobodno pretraživanje, primanje i prosljeđivanje informacija prema vlastitom izboru;

- učiniti dostupnim službene informacije za osobe s invaliditetom u prihvatljivim oblicima i tehnologijama, ovisno o individualnim mogućnostima komuniciranja pojedine osobe s invaliditetom;
- poticati uklanjanje negativnih predrasuda prema osobama s invaliditetom;
- omogućiti osobama s invaliditetom aktivno sudjelovanje u javnom i kulturnom životu zajednice uz podršku;
- podizati razinu svijesti o aktivnoj ulozi osoba s invaliditetom, njihovim pravima na izjednačavanje mogućnosti i zaštitu od diskriminacije.

Mjere:

1. Omogućavanje slobodnog pretraživanja, primanja i prosljeđivanja informacija prema izboru pojedinca - osobe s invaliditetom na ravnopravnoj osnovi s drugim članovima društva

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, Ured gradonačelnika

Sunositelji: sva gradska upravna tijela, ustanove, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Izraditi i redovito obnavljati kataloge s popisom potpornih (asistivnih) tehnologija.
2. Izraditi web-stranice prema standardima pristupačnosti, obavezno voditi računa o vrstama oštećenja, znakovni jezik za gluhe osobe, uvećani tisak za slijepe osobe (definirati pristupačan format).
3. Provoditi edukaciju osoba s invaliditetom o korištenju novih i postojećih raspoloživih informacijskih i komunikacijskih tehnologija i osigurati dostupnost cjelokupnog materijala za obrazovanje osoba s invaliditetom i njihovu usklađenost s postojećim standardima pristupačnosti.
4. Izraditi model evaluacije edukacija o primjeni informacijskih i komunikacijskih tehnologija i provoditi evaluaciju.
5. Prilagoditi gradske knjižnice za arhiviranje informativnog materijala u različitim specifičnim formatima.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2017. izrada kataloga, obnavljanje svake godine 2017. - 2020.,
2. aktivnost: 2017.
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
4. aktivnost: 2017. izrađen model evaluacije, provođenje 2016. - 2020., kontinuirano
5. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Izrađen katalog, godišnji izvještaj s novim informacijama.
2. Izrađena web-stranica.
3. Broj provedenih edukacija, broj uključenih osoba i organizacija.
4. Izrađen model evaluacije, provedena evaluacija.
5. Broj prilagođenih prostora u gradskim knjižnicama.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

2. Korištenje novim tehnologijama radi povećanja neovisnosti i kvalitete života osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: sva gradska upravna tijela, ustanove u vlasništvu Grada Zagreba, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Osiguravati dostupnost svih obrazovnih sadržaja osobama s invaliditetom (uključujući i cjeloživotno učenje) i uskladiti postojeće standarde pristupačnosti. Sve obrazovne ustanove potrebno je opremiti dostupnim pomagala poput FM-sustava (za ozvučenje učionice kompatibilnog s elektroakustičkim pomagalom učenika s oštećenjem sluha).
2. Ugrađivati induktivne petlje u ustanove u vlasništvu Grada Zagreba, posebno one sa šalterskim poslovanjem.
3. Izraditi listu prioriteta specifičnih pomagala suvremene tehnologije prema potrebama različitih kategorija osoba s invaliditetom i osiguravati njihovu dostupnost.
4. Poticati javne službe i javna tijela na informiranje i komuniciranje u obliku koji je prihvatljiv osobama s invaliditetom.
5. Provoditi edukaciju zaposlenih u javnim ustanovama o specifičnostima informiranja i komuniciranja s osobama s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2017. izrada liste prioriteta, 2018. - 2020., osiguravanje dostupnosti
4. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
5. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj dostupnih sadržaja, broj prilagođenih učionica.
2. Broj ugrađenih induktivnih petlji.
3. Izrađena lista prioriteta, broj dostupnih pomagala.
4. Poduzete inicijative.
5. Broj organiziranih edukacija, broj uključenih u edukacije.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

3. Jačanje svijesti o tome da osobe s invaliditetom same mogu najbolje zastupati svoje interese, podizati razinu svijesti o invaliditetu i pravima osoba s invaliditetom unapređivanjem stavova prema osobama s invaliditetom kao aktivnim i potpunim članovima društva

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: sva gradska upravna tijela, ustanove, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Promicati pozitivnu sliku o osobama s invaliditetom.
2. Upoznavati javnost o dobrim primjerima iz prakse u području rada, obrazovanja, kulture, stanovanja i drugoga preko sredstava javnog informiranja.
3. Poticati medije na uvođenje i održavanje redovitih općih i specijaliziranih informativnih programa u kojima bi se razmatrale aktualne teškoće, ali i uspjesi u provođenju mjera *Strategije*.
4. Poticati osobe s invaliditetom i njihove udruge na javnu promidžbu u suradnji s medijima.

Rokovi

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
4. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj kampanja.
2. Broj kampanja.
3. Broj novih redovitih općih i specijaliziranih informativnih programa.
4. Broj održanih susreta s predstavnicima medija (okrugli stolovi, tribine, sastanci).

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

4. Podizanje javne svijesti o pravima osoba s invaliditetom nizom različitih aktivnosti koje pridonose općoj toleranciji prema raznolikosti u društvu

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: sva gradska upravna tijela, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Promovirati jedinstvenu nediskriminirajuću terminologiju u svim javnim istupima i tiskanom materijalu.
2. Koristiti odgovarajuće načine i sadržaje edukacija na svim obrazovnim razinama i približavati djeci i mladima znanja i iskustva o obilježjima invaliditeta.
3. Organizirati stručne skupove, tribine, okrugle stolove.

4. Izraditi Vodič kroz Grad Zagreb za osobe s invaliditetom (u daljnjem tekstu: Vodič), i posebna izdanja na Brailleovu pismu, prevesti ga na hrvatski znakovni jezik, izraditi u audioformatu.
5. Javno obilježavati datume povezane s promicanjem ljudskih prava i unapređenjem položaja osoba s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
4. aktivnost: 2016. izrada Vodiča, 2017. specijalna izdanja
5. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Upotreba nediskriminirajuće terminologije.
2. Broj održanih edukacija.
3. Broj održanih stručnih skupova, tribina, okruglih stolova.
4. Izrađen, prilagođen i objavljen Vodič.
5. Obilježeni datumi.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

5. Osiguravanje prilagodbe programa u lokalnim elektroničkim medijima za gluhe i slijepe s kojima Grad Zagreb ima sklopljene ugovore o programskoj suradnji na promicanju javnosti rada tijela Grada Zagreba i drugih tijela

Nositelj: Ured gradonačelnika

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, lokalni elektronički mediji s kojima Grad Zagreb ima sklopljene ugovore o programskoj suradnji na promicanju javnosti rada tijela Grada Zagreba i drugih tijela, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Izabrati programe koji će se prilagoditi potrebama gluhih i slijepih korisnika.

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj prilagođenih emisija.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

9. SUDJELOVANJE U KULTURNOM ŽIVOTU

Uvod i ocjena stanja

Postoje brojne prepreke koje onemogućavaju osobama s invaliditetom sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi i puno uživanje njihovih osnovnih prava, među kojima su i kulturna prava. Ova kategorija prava, zajedno sa socijalnim i ekonomskim pravima, spada u kategoriju pozitivnih prava, što znači da je za njihovo ostvarenje potrebno poduzimanje određenih intervencija, pozitivnih mjera. Ujedno, ona su progresivno ostvariva i ostavljaju mogućnost da budu zadovoljena tijekom vremena, kao dio planskih aktivnosti.

Analiza mišljenja dionika u kulturi što je provedena tijekom izrade *Strategije kulturnog i kreativnog razvitka Grada Zagreba 2015. - 2022.* (Službeni glasnik Grada Zagreba 5/15), pokazala je da manje od 50% udruga i ustanova u kulturne aktivnosti Grada Zagreba uključuje marginalizirane skupine, što osobama s invaliditetom kao izrazito osjetljivoj skupini ostavlja širok prostor za uključivanje u ovom području. Strateško opredjeljenje Grada Zagreba u tom smislu vidljivo je, kako kroz ovu *strategiju*, tako i kroz već spomenutu *Strategiju kulturnog i kreativnog razvitka grada Zagreba 2015. - 2022.*, kojoj je jedan od strateških ciljeva potpora inicijativama, projektima i programima za interakciju kulture i socijalno osjetljivih i marginaliziranih skupina. Ujedno predviđa poboljšanje pristupa kulturnim sadržajima za osobe s invaliditetom na 80 % do 2022. godine.

Osobe s invaliditetom prepoznate su kao korisnici kulturnih usluga, ali i kao stvaratelji kulture jer Grad Zagreb pruža potporu umjetničkim aktivnostima i manifestacijama udruga osoba s invaliditetom i pojedinaca; poduzima mjere uklanjanja arhitektonskih barijera, u skladu s konceptom razumne prilagodbe, potiče korištenje potpornih tehnologija i drugih načina povećanja dostupnosti kulturnih sadržaja osobama s invaliditetom. Programom javnih potreba u kulturi, preko natječaja za financiranje projekata i programa, stvaraju se preduvjeti stvaranja inkluzivne i pristupačne kulture, podupire se neovisnost umjetničkog stvaralaštva osoba s invaliditetom.

Rezultat dosadašnjih aktivnosti su primjerice etablirani festivali umjetnosti osoba s invaliditetom poput: Festivala jednakih mogućnosti ili BIT teatra, aktivnosti Dramskog studija slijepih i slabovidnih "Novi život", najstarijeg kazališta ove vrste u svijetu, aktivnosti Udruge "Kazalište, vizualne umjetnosti i kultura gluhih - DLAN", vizualne umjetnosti i kulture gluhih, manifestacija Tjedna udruga, osiguravanja pretplatnih karata za koncertne cikluse Zagrebačke filharmonije za osobe s invaliditetom, pristupačni muzeji i muzejski postavi i druge aktivnosti.

Tijekom proteklih godina provedbe dosadašnjih strateških dokumenata, osobe s invaliditetom značajno su pridonosile kulturnoj ponudi Grada Zagreba kao stvaraoci ili kao konzumenti svih kulturnih sadržaja. Grad Zagreb će i nadalje intenzivno raditi na izjednačavanju mogućnosti, kako bi osobe s invaliditetom i u ovom području bile ravnopravne sa svojim sugrađanima bez invaliditeta. U idućem će razdoblju naglasak biti na prilagodbi filmova i kazališnih sadržaja osobama oštećena sluha i vida.

Ciljevi i prioriteti:

- omogućiti razvitak i afirmaciju kreativnih mogućnosti osoba s invaliditetom te im omogućiti ravnopravno uključivanje u kulturni život zajedno s drugim sudionicima;
- osigurati stručnu i financijsku potporu projektima i programima osoba s invaliditetom s područja kulture;
- sustavno pratiti rad i dostignuća osoba s invaliditetom u kulturi;

- omogućiti pristup osoba s invaliditetom ustanovama u kulturi (muzeji, galerije, kazališta, kina, knjižnice, koncertne dvorane i drugo) te praćenje njihovih programa uz uporabu suvremenih tehničkih dostignuća;

- omogućiti osobama s invaliditetom pristup i/ili stručnu informaciju, odnosno doživljaj kulturne baštine: povijesnih građevina, lokaliteta, umjetnina, tradicijske materijalne i nematerijalne baštine.

Mjere:

1. Kontinuirano stručno i financijsko poticanje i podupiranje projekata i programa koji afirmiraju kreativne i umjetničke mogućnosti osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, ustanove, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnost:

1. Financirati i sufinancirati projekte i programe, udruge i institucije koje na amaterskoj i profesionalnoj razini djelovanja afirmiraju kreativne i umjetničke mogućnosti osoba s invaliditetom.
2. Sufinancirati programe tehničke kulture namijenjene osobama s invaliditetom preko Programa javnih potreba u tehničkoj kulturi Grada Zagreba.

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikator provedbe:

1. Broj sufinanciranih projekata, udruga i institucija.
2. Broj sufinanciranih udruga, broj sufinanciranih programa i broj korisnika programa.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

2. Poticanje umrežavanja i uključivanja osoba s invaliditetom u projekte u kulturi, na međunarodnoj, nacionalnoj i lokalnoj razini te poticanje kulturne suradnje raznim oblicima kulturnih manifestacija (festivali, izložbe, smotre, natjecanja i dr.)

Nositelj: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, ustanove, strukovne udruge u kulturi, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Uključivati osobu s invaliditetom u projekte u kulturi na međunarodnoj, nacionalnoj i lokalnoj razini.
2. Poticati kulturnu suradnju organizacijom i sudjelovanjem osoba s invaliditetom u raznim oblicima kulturnih manifestacija.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj uključenih osoba s invaliditetom u kulturne manifestacije.
2. Broj kulturnih manifestacija u koje su osobe s invaliditetom uključene kao sudionici ili organizatori.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

3. Senzibiliziranje javnosti za umjetnički rad osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport,

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Ministarstvo kulture, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, centri za kulturu, otvorena učilišta, ustanove, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Upoznavati javnost s kulturno-umjetničkim mogućnostima i postignućima osoba s invaliditetom manifestacijama i promidžbenim aktivnostima, izložbama, projekcijama videomaterijala i drugo.
2. Popularizirati umjetničke dosege osoba s invaliditetom u publikacijama u kulturi i financirati publikacije koje se bave područjem kulture osoba s invaliditetom.

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj manifestacija, promidžbenih aktivnosti, izložbi i drugo.
2. Broj izdanih i financiranih publikacija osoba s invaliditetom.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

4. Osiguravanje jednakih mogućnosti osobama s invaliditetom za korištenje kulturnih sadržaja

Nositelj: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, Knjižnice grada Zagreba

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, ustanove, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Opremati muzejske postave suvremenim komunikacijskim sredstvima tako da informacija o izložbi i/ili muzeju bude dostupna i osobama s osjetilnim oštećenjima.
2. Tiskati na Brailleovu pismu raspored i programe kulturnih događanja.

3. Opremati prostore kina, kazališta i koncertnih dvorana induktivnom petljom.
4. Osiguravati pristupačnost kazališta slijepim osobama preko taktilnih staza koje vode u dvoranu te označavati sjedala na Brailleovu pismu.
5. Nabavljati knjižničnu građu prilagođenu slijepim osobama (zvučne knjige).

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2017. - 2020.
4. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
5. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj muzejskih postava opremljenih komunikacijskim sredstvima za osobe s osjetilnim oštećenjima.
2. Broj rasporeda i programa kulturnih događanja tiskanih na Brailleovu pismu.
3. Broj prostora opremljenih induktivnom petljom.
4. Broj postavljenih taktilnih staza.
5. Broj nabavljenih zvučnih knjiga.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

5. Osiguravanje audiodeskripcije filmskih projekcija i kazališnih predstava te prijevoda na hrvatski znakovni jezik i titlovanja najmanje jedne produkcije u svakom gradskom kazalištu i u privatnim kazalištima u Gradu Zagrebu

Nositelj: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba, gradska kazališta i privatna kazališta koja za to pokažu interes

Aktivnosti:

1. Izabrati predstave i filmove za audiodeskripciju i prijevod na hrvatski znakovni jezik.
2. Financirati audiodeskripciju/titlove zvučnih sadržaja na filmu.
3. Financirati audiodeskripciju i prijevod na hrvatski znakovni jezik te titlovanja kazališnih predstava.

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj izabranih predstava i filmova.
2. Broj osiguranih audiodeskripcija/titlova filmskih projekcija.
3. Broj osiguranih audiodeskripcija i prevedenih/titlovanih kazališnih predstava.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

10. SUDJELOVANJE U POLITIČKOM I JAVNOM ŽIVOTU

Uvod i ocjena stanja

Osobama s invaliditetom *Konvencija* potvrđuje njihova politička prava i mogućnost njihova uživanja na ravnopravnoj osnovi s drugima, a države su dužne poduzeti mjere da mogu djelotvorno i u potpunosti sudjelovati u političkom i javnom životu, izravno ili preko slobodno izabраниh predstavnika, uključujući i pravo i mogućnost da glasuju i budu birani. Pritom trebaju osigurati da glasački postupci, prostori i materijali budu prikladni, dostupni i laki za razumijevanje i uporabu. Nužno im je osigurati pravo na tajno glasovanje na izborima i javnim referendumima, bez zastrašivanja, te pravo samostalnog kandidiranja na izborima i obnašanja dužnosti i obavljanja svih javnih funkcija na svim razinama vlasti, omogućavajući uporabu potpornih i novih tehnologija gdje je to primjereno. Ako je to potrebno, na njihov zahtjev osobama s invaliditetom treba dopustiti pomoć u glasovanju osoba po vlastitom izboru. Osobe s invaliditetom imaju pravo djelotvorno i u potpunosti sudjelovati u vođenju javnih poslova, bez diskriminacije i na ravnopravnoj osnovi s drugima, te osnivati i učlanjivati se u organizacije osoba s invaliditetom kako bi ih one predstavljale na međunarodnoj, nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. Stvaranje mogućnosti aktivnog sudjelovanja svih građana u političkom i javnom životu pretpostavka je demokratski uređenog društva, stoga je nužno da se osobe s invaliditetom mogu koristiti svojim pravom glasa i sudjelovati u takvim aktivnostima. Pretpostavke za takvo uključivanje treba ostvariti na svim razinama te za to predvidjeti i odgovarajuća sredstva i aktivnosti kojima bi se uklonile kako institucijske, tako i socijalne prepreke.

Prema dostupnim podacima iz različitih izvješća na razini Europske unije, osobe s invaliditetom, kojima je za to pružena mogućnost, žele sudjelovati u političkom životu, ali za to postoje brojne i značajne prepreke (psihološke, obrazovne, obiteljske, kulturološke, socijalne, profesionalne, financijske i građevinske) kao i teško dostupne informacije o njihovim pravima na političku participaciju. To se osobito odnosi na pojedine skupine osoba s invaliditetom, prije svega osobe s intelektualnim i mentalnim teškoćama

UN-ov Odbor za prava osoba s invaliditetom u svom je izvješću o primjeni *Konvencije* u Republici Hrvatskoj istaknuo velik broj postignuća, prije svega strateške dokumente i zakonske pretpostavke za zaštitu prava osoba s invaliditetom. No, izrazili su zabrinutost zbog izbornog postupka koji još uvijek nije u cijelosti pristupačan svim osobama s invaliditetom, osobito osobama smještenim u institucije, te malog broja osoba s invaliditetom koje imaju izvršnu i predstavničku funkciju u tijelima s javnim ovlastima. Njihova je preporuka poduzimanje mjera kako bi izborni postupak postao u cijelosti pristupačan svim osobama s invaliditetom, a njihovo sudjelovanje u predstavničkim i izvršnim tijelima olakšano.

U Gradu Zagrebu postoji svjesnost da, je osobama s invaliditetom nužno osigurati jednake mogućnosti za vlastito političko djelovanje i neposredno sudjelovanje u oblikovanju političkih ciljeva i raspodjeli sredstava. Dugogodišnjim prakticiranjem partnerstva između tijela javnih vlasti i nevladinih organizacija, osobe s invaliditetom postale su vidljiviji građani koji se zalažu za svoja prava, čemu pridonose javne kampanje, treniranje i obrazovni programi koji se provode na nacionalnoj i lokalnoj razini. Iako zakonodavni okvir u Republici Hrvatskoj osobama s invaliditetom osigurava ostvarivanje njihovih prava, na ovom području postoji velik prostor za daljnja unapređenja. Javna prezentacija projekata i programa Grada Zagreba redovito se odvija uz sudjelovanje predstavnika osoba s invaliditetom, a kao i u većini zemalja i gradova, još uvijek je nedovoljan angažman žena i mladih osoba s invaliditetom za aktivno sudjelovanje u javnom i političkom životu. Unatoč velikim

pomacima tijekom proteklih godina, posljednje istraživanje kvalitete života oko sedam stotina osoba s invaliditetom, pokazuje da sudjelovanje u političkom i javnom životu spada u ona područja koja ocjenjuju nižom ocjenom. To je poticaj svim sudionicima u provođenju mjera i aktivnosti ove *strategije*, da se ovom području posveti osobita pozornost.

Republika Hrvatska će kao zemlja članica Europske unije raditi na promicanju okruženja u kojem osobe s invaliditetom mogu djelotvorno i u potpunosti sudjelovati u vođenju javnih poslova, bez diskriminacije i na ravnopravnoj osnovi s drugima. Ohrabrivat će sudjelovanje osoba s invaliditetom u javnim poslovima, uključujući sudjelovanje u nevladinim organizacijama i udrugama koje se bave javnim i političkim životom države, te aktivnosti i vođenje političkih stranaka i osnivanje i učlanjivanje u organizacije osoba s invaliditetom kako bi ih one predstavljale na međunarodnoj, nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

Ciljevi i prioriteti:

- stvarati pretpostavke za okruženje u kojemu će osobe s invaliditetom moći sudjelovati u političkom životu kao ravnopravni građani;
- promicati sudjelovanje osoba s invaliditetom u svim oblicima javnog života i svim procesima političkog odlučivanja na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini;
- uključivati osobe s invaliditetom i nevladine organizacije osoba s invaliditetom u pripremanje mjera javnih politika koje se odnose na osobe s invaliditetom;
- promicati sudjelovanje osoba s invaliditetom u radu političkih stranaka;
- povećati zastupljenost osoba s invaliditetom u predstavničkim tijelima lokalne i područne (regionalne) samouprave te na nacionalnoj razini;
- promicati sudjelovanje žena i mladih osoba s invaliditetom u javnom životu i političkom djelovanju na svim razinama;
- definirati i provesti mjere usmjerene na specifične okolnosti grupa u posebnom riziku kao što osobe s invaliditetom.

Mjere:

1. Prilagodba glasačkih mjesta za potrebe osoba s invaliditetom i omogućavanje glasovanja uz pomoć druge osobe koju ovlasti osoba s invaliditetom

Nositelj: Služba za mjesnu samoupravu

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Prilagoditi glasačka mjesta osobama s invaliditetom.
2. Osigurati glasačke listiće prilagođene za glasovanje slijepih osoba i za osobe s motoričkim teškoćama.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj prilagođenih glasačkih mjesta.

2. Glasački listići prilagođeni za osobe s invaliditetom.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

2. Osiguravanje tehničke potpore ili drugih oblika pomoći da bi svim zainteresiranim osobama s invaliditetom bili dostupni temeljni dokumenti od značenja za političko sudjelovanje na lokalnoj, regionalnoj ili nacionalnoj razini

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Služba za mjesnu samoupravu, Gradski ured za opću upravu, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Izraditi analizu dostupnosti dokumenata svim osobama s invaliditetom te opreme koja je dostupna na svim razinama političkog djelovanja (skeneri, pisači na Brailleovu pismu itd.).
2. Povećati dostupnost dokumenata i osigurati potrebnu opremu.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Izrađena analiza dostupnosti dokumenata i opreme.
2. Povećana dostupnost dokumenata i osigurana oprema.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u državnom proračunu i proračunu Grada Zagreba u okviru redovne djelatnosti.

3. Informiranje zastupnika Gradske skupštine Grada Zagreba, državnih i javnih službenika te šire javnosti o osnovnim načelima i načinima uključivanja osoba s invaliditetom u politički i javni život zajednice

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Organizirati seminare, savjetovanja, tribine, radionice.
2. Tiskati informativni materijal (brošure, letci i drugo).

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj organiziranih seminara, savjetovanja, tribina, radionica.
2. Tiskani informativni materijal (brošure, letci i drugo).

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu u Grada Zagreba u okviru redovne djelatnosti i dijelom u državnom proračunu.

4. Promicanje sudjelovanja žena i mladih osoba s invaliditetom u javnom i političkom djelovanju na svim razinama

Nositelji: Ured gradonačelnika - Služba za promicanje ljudskih prava i ravnopravnosti spolova, odnose s nacionalnim manjinama i vjerskim zajednicama i razvoj civilnog društva, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Informirati i senzibilizirati javnost za ovo područje djelovanja žena i mladih osoba s invaliditetom (okrugli stolovi, tribine, radionice).
2. Poticati i podržavati sustavno osnaživanje osoba s invaliditetom za sudjelovanje u javnom i političkom životu te osnažiti organizacije civilnog društva koje rade na samozastupanju OSI s intelektualnim teškoćama sufinanciranjem programa i projekta.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj održanih okruglih stolova, tribina, radionica.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u okviru redovne djelatnosti.

5. Osiguravanje dodatne formalne i neformalne edukacije osoba s invaliditetom radi osnaživanja njihova uključivanja u javni i politički život

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnost:

1. Organizirati seminare, okrugle stolove, javne rasprave.

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikator provedbe:

1. Broj organiziranih seminara, okruglih stolova, javnih rasprava.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u državnom proračunu i proračunu Grada Zagreba u okviru redovne djelatnosti.

11. ISTRAŽIVANJE I RAZVOJ I MEĐUNARODNA SURADNJA

Uvod i ocjena stanja

Države koje su se obvezale provoditi odredbe *Konvencije*, obvezale su se prikupljati potrebne informacije, uključujući statističke podatke i podatke dobivene istraživanjima, kako bi omogućile kreiranje i provedbu politika prema osobama s invaliditetom. Proces prikupljanja i obrade ovih podataka treba biti usklađen sa zakonskom zaštitom podataka, da bi se osigurali tajnost i poštivanje privatnosti osoba s invaliditetom.

Podaci prikupljeni sukladno odredbama *Konvencije* koriste se u svrhu otklanjanja prepreka s kojima se osobe s invaliditetom svakodnevno suočavaju u ostvarivanju svojih prava. Na odgovarajući se način distribuiraju statistički podaci o osobama s invaliditetom i određuje njihova dostupnost osobama s invaliditetom i drugima. Na razini Republike Hrvatske prikupljaju se i prate odgovarajući podaci o osobama s invaliditetom u okviru Hrvatskog registra o osobama s invaliditetom pri Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo. S obzirom na činjenicu da se na regionalnoj i lokalnoj razini iznimno teško uspostavljaju baze podataka o osobama s invaliditetom, otežano je i planiranje i kreiranje različitih mjera. Aktivnosti Grada Zagreba u formiranju zbirke podataka bit će znatno ubrzane nakon uspostave najavljivane zakonske procedure. Za potrebe planiranja sustavne zaštite osoba s invaliditetom u Gradu Zagrebu pripremljena je računalna baza podataka, zamišljena kao dinamičan sustav podataka o osobama s invaliditetom u skladu sa *Zakonom o zaštiti osobnih podataka* (Narodne novine 103/03, 118/06, 41/08 i 130/11), međutim funkcionalno korištenje podataka u praksi je trenutno vrlo kompliciran proces. Najavljene su promjene pravilnika kojima bi se ostvarile i svrha prikupljanja i obrade podataka, njihova praktična primjena u svakodnevnom životu.

Za osobe s invaliditetom iznimno je važna socijalna mobilnost i povezivanje u partnerstvu s odgovarajućim međunarodnim i regionalnim organizacijama i civilnim društvom, posebice s organizacijama osoba s invaliditetom. U okviru međunarodne suradnje osobe s invaliditetom i njihove organizacije uključuju se u međunarodne programe razvoja potičući tako izgradnju vlastitog kapaciteta, uključujući razmjenu i međusobno dijeljenje informacija, iskustava, programa izobrazbe i najboljih primjera iz prakse. Udruge osoba s invaliditetom u Gradu Zagrebu uglavnom su uključene organizacijski u saveze, a zajednički se opet uključuju u redovne aktivnosti asocijacija u Europskoj uniji i na međunarodnoj razini.

Nadalje, kao temelj politike djelovanja spram osoba s invaliditetom, koristit će se i rezultati istraživanja pojedinih aspekata invaliditeta i obilježja osoba s invaliditetom, a koja će Grad Zagreb poticati i provoditi.

Tijekom idućeg perioda nastaviti će se sudjelovanje u aktivnostima brojnih međunarodnih tijela i odbora rad kojih je povezan s problematikom invaliditeta, a nadalje će se poticati osobe s invaliditetom u izgradnji međunarodne mreža suradnika.

Ciljevi i prioriteti:

- promicati standarde utemeljene na rezultatima akcijskih i znanstvenih istraživanja;
- osigurati dostupnost cjelovitih podataka o osobama s invaliditetom s različitim vrstama oštećenja;
- sudjelovati u multidisciplinarnim istraživanjima o osobama s invaliditetom na nacionalnoj, regionalnoj i internacionalnoj razini;

- poticati razvoj i suradnju s gradovima, državama i organizacijama na nacionalnoj i internacionalnoj razini.

Mjere:

1. Kontinuirano ažuriranje zbirke podataka o osobama s invaliditetom Grada Zagreba

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnost:

1. Usklađivati način prikupljanja i čuvanja podataka s postojećom zakonskom regulativom
2. Unositi i ažurirati podatke o osobama s invaliditetom Grada Zagreba

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2016.
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikator provedbe:

1. Prikupljanje i čuvanje podataka usklađeno s postojećom zakonskom regulativom.
2. Uneseni i ažurirani podatci.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

2. Provođenje istraživanja i sudjelovanje u njima o osobama s invaliditetom, o području invaliditeta i objavljivanje rezultata istraživanja

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, u suradnji s Edukacijsko-rehabilitacijskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu i Pravnim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu - Studijskim centrom socijalnog rada, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Obradivati podatke dobivene istraživanjem kvalitete života osoba s invaliditetom u suradnji s Institutom društvenih znanosti *Ivo Pilar*, publicirati spoznaje u primjerenom obliku za različite vrste oštećenja.
2. Pripremati i provoditi istraživanje o obilježjima i položaju žena s invaliditetom žrtava nasilja.
3. Pripremati istraživanje i istražiti položaj mladih osoba s invaliditetom na tržištu rada.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016.
2. aktivnost: 2017.
3. aktivnost: 2019.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Objavljeni rezultati istraživanja.
2. Provedeno istraživanje i javno objavljeni rezultati.
3. Provedeno istraživanje i javno objavljeni rezultati.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

3. Sudjelovanje na međunarodnim stručnim skupovima, suorganizacija i organizacija stručnih skupova o područjima invaliditeta

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: gradska upravna tijela, ustanove, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnost:

1. Sudjelovati na međunarodnim stručnim skupovima, suorganizirati i organizirati stručne skupove o invaliditetu.

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikator provedbe:

1. Broj međunarodnih stručnih skupova o invaliditetu na kojima su sudjelovali predstavnici Grada Zagreba, udruga osoba s invaliditetom i udruga koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, broj stručnih skupova o invaliditetu koje je suorganizirao ili organizirao Grad Zagreb, udruga osoba s invaliditetom i udruga koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

4. Obilježavanje Europskog tjedna mobilnosti, 16. - 22. rujna

Nositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradski ured za zdravstvo, Gradski ured za branitelje, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet i Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj

Sunositelji: Zagrebački holding d.o.o., Udruga Moj bicikl, Zagrebački športski savez osoba s invaliditetom, Zajednica saveza osoba s invaliditetom Hrvatske - SOIH, Tehnički muzej u Zagrebu, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Organizirati program aktivnosti kojima se obilježava Europski tjedan mobilnosti.
2. Prijaviti se za nagradu Mobility Award.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Obilježen Europski tjedan mobilnosti.
2. Poslana prijava za Mobility Award.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

12. REKREACIJA, RAZONODA I SPORT

Uvod i ocjena stanja

Iako je upravo fizička neaktivnost jedan od vodećih zdravstvenih čimbenika rizika, statistike na razini cijele EU govore da smo nedovoljno aktivni. Koristi tjelesne aktivnosti i bavljenja sportom su višestruke, od fizičkih, preko mentalnih do društvenih te stoga ona treba biti jednako dostupna svim osobama, bez obzira na invaliditet.

U Mišljenju Odbora regija - Invaliditet, sport i slobodno vrijeme (2014/C 114/06) ističe se kako je, unatoč rastućem političkom interesu za promicanje sudjelovanja osoba s invaliditetom u sportskim aktivnostima, stopa njihova sportskog sudjelovanja još uvijek niska. Razlog tome je, između ostaloga, ograničeni pristup sportskoj infrastrukturi prilagođenoj potrebama osoba s invaliditetom te je upravo poboljšanje pristupačnosti, u smislu odgovarajućeg fizičkog pristupa sportskim objektima, kao i bolje komunikacije, ključan uvjet koji se mora ispuniti želi li se unaprijediti stopa sudjelovanja osoba s invaliditetom u sportu. Također se ističe potreba organiziranja informativnih kampanja i programa osposobljavanja koji bi olakšali prihvaćanje osoba s invaliditetom u sportskim aktivnostima.

Sportske aktivnosti doprinose očuvanju i unapređenju zdravlja te umanjuju negativne posljedice invaliditeta, a mogu se promatrati i kao nadopuna metodama fizikalne terapije. Osim toga, rekreacija, razonoda i sport snažno doprinose socijalnoj uključenosti djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom, omogućujući im druženje i zabavu sa širokim krugom ljudi, a ujedno pruža priliku za prezentiranje njihovih potencijala i mogućnosti te samopotvrđivanje.

Potpору organizaciji sportsko-rekreativnih aktivnosti i programa za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom Grad Zagreb pruža Programom javnih potreba u sportu te redovitim natjecanjima za projekte i programe udruga. Također, značajni napori se ulažu u prostornu prilagodbu sportskih objekata i javnih ustanova te njihovu odgovarajuću opremljenost.

Interes i potreba za organizacijom i stručnim vođenjem sportsko-rekreativnih aktivnosti ogleda se u uspješnoj desetogodišnjoj provedbi programa Sport za sve u objektima mjesne samouprave, redovitim korištenjem termina rezerviranih za osobe s invaliditetom na gradskim bazenima te organizacijom brojnih sportsko-rekreativnih aktivnosti, natjecanja i sl. Iz dosadašnje provedbe *Strategije* vidljivo je da je sve te programe potrebno nastaviti te u skladu s iskazanim potrebama korigirati odnosno nadopunjavati i proširivati novim sadržajima.

Ciljevi i prioriteti:

- osigurati osobama s invaliditetom izjednačene mogućnosti sudjelovanja u rekreativnim, sportskim aktivnostima i razonodi;

- osigurati osobama s invaliditetom odgovarajuće upute, obrazovanje i sredstva potrebna za sudjelovanje u rekreativnim, sportskim aktivnostima i razonodi;
- osigurati pristup sportskim, rekreacijskim i turističkim objektima te javnim sanitarnim objektima;
- osigurati djeci s teškoćama u razvoju jednak pristup igri i razonodi, uz uključivanje tih aktivnosti i u školski sustav.

Mjere:

1. Poticanje organiziranja sportskih natjecanja djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini te poticanje sudjelovanja na međunarodnim natjecanjima

Nositelj: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Hrvatski paraolimpijski odbor, Hrvatski športski savez gluhih, Hrvatski olimpijski odbor, Sportski savez Grada Zagreba, Zagrebački športski savez osoba s invaliditetom, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnost:

1. Financirati i sufinancirati organizacije natjecanja.

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikator provedbe:

1. Broj financiranih i sufinanciranih natjecanja na svim razinama.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

2. Uklanjanje građevinskih prepreka i prilagodba sportskih terena (unutarnjih i vanjskih) te prilagodba opreme potrebama djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet

Sunositelji: udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Hrvatski paraolimpijski odbor, Hrvatski športski savez gluhih, Sportski savez Grada Zagreba, Zagrebački športski savez osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Izraditi analizu postojećeg stanja.
2. Utvrditi prioritete.
3. Izraditi projektnu dokumentaciju.
4. Pribaviti dozvole.
5. Ukloniti prepreke i prilagoditi teren.

6. Opremati sportske terene.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016.
2. aktivnost: 2016.
3. aktivnost: 2017. - 2018.
4. aktivnost: 2017. - 2018.
5. aktivnost: 2019.
6. aktivnost: 2018. - 2020.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. - 6. Broj sportskih terena u cijelosti prilagođenih i opremljenih u skladu s potrebama djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

3. Izgradnja i opremanje dječjih igrališta u skladu s principom univerzalnog dizajna te uređenje novih i prilagodba postojećih šetnica u skladu s potrebama djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet

Sunositelji: Služba za mjesnu samoupravu, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Izraditi analizu i plan.
2. Izraditi projektnu dokumentaciju.
3. Pribaviti dozvole.
4. U svakoj gradskoj četvrti izgraditi i opremiti najmanje jedno igralište/šetnicu za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016.
2. aktivnost: 2016. - 2017.
3. aktivnost: 2016. - 2017.
4. aktivnost: 2018. - 2020.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. - 4. Broj izgrađenih i opremljenih igrališta i šetnica za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

4. Gradnja i nadopuna postojećih prostora i objekata dodatnim sadržajima za obavljanje sportskih i rekreativnih aktivnosti

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: URIHO - Ustanova za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. U okviru novog kompleksa URIHO-a sagraditi sportsku dvoranu po standardima za osobe s invaliditetom.
2. Održavati i opremiti postojeće sadržaje na Jarunu i Bundeku te u Parku prirode Medvednica.

Rokovi:

1. aktivnost: 2017. - 2020.
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Izgrađena nova sportska dvorana.
2. Uređeni i opremljeni postojeći sadržaji

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

5. Aktivnosti osoba s invaliditetom u programu Sport za sve

Nositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, Služba za mjesnu samoupravu

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagrebački športski savez osoba s invaliditetom, Zagrebački športski savez gluhih, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Proširivati aktivnosti na postojeće objekte na području grada Zagreba.
2. Proširivati sadržaje aktivnosti (plivanje, nordijsko hodanje, biciklizam, teretana).
3. Nabaviti potrebnu opremu.
4. Uključivati veći broj osoba s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
2. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
3. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano
4. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. - 4. Broj novih aktivnosti (i sadržaja aktivnosti), količina nabavljene opreme, broj osoba s invaliditetom uključenih u aktivnosti.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba.

6. Omogućavanje osobama s invaliditetom neposrednog praćenja sportskih događanja na sportskim terenima

Nositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, Ured gradonačelnika, sportski klubovi i upravitelji sportskih objekata

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Zagrebački športski savez osoba s invaliditetom, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo Grada Zagreba za osobe s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Obavještavati klubove, dvorane i stadione o navedenoj mjeri.
2. Educirati komentatore o specifičnim potrebama prijenosa sportskih sadržaja osobama s invaliditetom.
3. Nabaviti potrebnu opremu za prvoligaška i međunarodna natjecanja.
4. Osiguravati audiodeskripciju i druge prilagodbe prijenosa sportskih događanja.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2016. - 2017.
2. aktivnost: 2017. - 2018.
3. aktivnost: 2018. - 2019.
4. aktivnost: 2019. - 2020.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj sportskih klubova, dvorana i stadiona.
2. Broj educiranih komentatora.
3. Broj klubova, dvorana i stadiona opremljenih potrebnom opremom.
4. Broj sportskih događanja za koje je osigurana audiodeskripcija i druge prilagodbe, njihova posjećenost.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

13. CIVILNO DRUŠTVO

Uvod i ocjena stanja

Civilno je društvo iznimno važno za osobe s invaliditetom kao prostor za njihovo djelovanje i uključivanje u društveni život, ali i kao značajna nadopuna aktivnosti državnih institucija. Najznačajniji dio civilnog društva su udruge. Udruge osoba s invaliditetom i one koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, zbog dugogodišnje tradicije i iskustva, pokretači su i nositelji razvoja civilnog društva.

U Gradu Zagrebu registrirano je oko 70 udruga osoba s invaliditetom i udruga koje djeluju u korist osoba s invaliditetom.

Osobe s invaliditetom preko svojih udruga doista intenzivno rade na poboljšavanju svojih životnih uvjeta, a vrlo često su i jedini prostor njihove samoaktualizacije i mogućnosti ostvarivanja socijalnih kontakata.

Grad Zagreb preko suradnje i partnerstva s udrugama osoba s invaliditetom već nekoliko godina pored koncepta zagovaranja, promiče ideju socijalnog poduzetništva i socijalnih inovacija, što je među ostalim i svrha djelovanja organizacija civilnog društva u

socijalnoj politici. S obzirom na to da se potrebe osoba s invaliditetom mijenjaju zajedno s promjenama uvjeta života, državne i javne institucije zbog svog formalnog ustroja ne mogu pravodobno registrirati promjene, a još manje pružiti odgovarajuća rješenja. Udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom u tom procesu uvode nove tipove socijalnih usluga prilagođenih potrebama svojih članova.

Grad Zagreb je s udrugama osoba s invaliditetom ostvario partnerstvo u planiranju, usmjeravanju, provođenju i evaluaciji socijalnih programa u dugoročnom razdoblju.

Ovakav pristup razvoju socijalnog društva (prepoznatljiva i ravnopravna uloga svih sudionika: građana, korisnika, organizacija civilnog društva, lokalnih vlasti, javnih ustanova, gospodarstva...) prepoznat je kroz realizaciju mjera i aktivnosti *Strategije 2003. - 2006.*, *Strategije 2007. - 2010.* i *Strategije 2011 - 2015.*

Strategija je nastala na temelju zahtjeva osoba s invaliditetom koje su, zajedno sa stručnjacima, osobno ili preko predstavnika u svojim udrugama, sudjelovale u kreiranju i planiranju mjera.

Predstavnici udruga osoba s invaliditetom koji pokrivaju sve vrste oštećenja, članovi su Povjerenstva koje, zajedno s Gradskim uredom za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, koordinira provedbu *Strategije*.

Sve aktivnosti, mjere, projekti, programi, vrste i oblici pomoći koje su tijekom proteklog razdoblja provedene u Gradu Zagrebu, inicirale su same osobe s invaliditetom ili su se suglasile s njima.

Udruge osoba s invaliditetom uključene su u različite međunarodne mreže i asocijacije udruga osoba s invaliditetom na europskoj razini. Organizacije civilnog društva priznate su u europskim programima kao posrednici/oni koji rješavaju probleme u ulozi koju su tradicionalno imali uz razvoj tržišnog društva i socijalne države. Hrvatskoj na raspolaganju stoje značajna sredstva iz EU fondova upravo za organizacije civilnog društva, koje će razvijati kvalitetne, konkurentne i inovativne projekte i programe.

Iznimne aktivnosti i inicijative udruga osoba s invaliditetom u provedbi *Strategije 2003. - 2006.*, *Strategije 2007. - 2010.* i *Strategije 2011. - 2015.*, potaknule su rješavanje statusnih i temeljnih pitanja svih socijalnih, zdravstvenih, humanitarnih i drugih udruga u Gradu Zagrebu.

Financiranje udruga uređeno je *Zakonom o udrugama* (Narodne novine 74/149) i *Uredbom o kriterijima, mjerilima i postupcima financiranja i ugovaranja programa i projekata od interesa za opće dobro koje provode udruge* (u daljnjem tekstu: *Uredba*).

Uredbom su utvrđeni osnovni standardi planiranja i provedbe financiranja, praćenja i vrednovanja financiranja i izvještavanja te kriteriji, mjerila i postupci financiranja udruga iz javnih izvora koje moraju primjenjivati davatelji sredstava iz državnog proračuna i drugih javnih izvora, a na odgovarajući način i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Temeljni dokumenti planiranja financiranja su, sukladno *Uredbi*, programi financiranja udruga za proračunsku godinu kojim se utvrđuju prioriteti financiranja unutar područja od interesa za Grad Zagreb, a na temelju procjene potreba u određenom području i mjera za ostvarivanje ciljeva iz strateških dokumenata Grada Zagreba i Republike Hrvatske za provedbu kojih je odgovoran Grad Zagreb.

Područja od interesa za Grad Zagreb navedena su u *Pravilniku o financiranju udruga iz proračuna Grada Zagreba* (Službeni glasnik Grada Zagreba 12/15, 24/15 i 2/16), i to su: zaštita potrošača, promicanje ljudskih prava, mladi ili udruge za mlade, zaštita životinja, poljoprivreda, šumarstvo i lovstvo, zaštita i spašavanje, održiva energetska politika te suzbijanje posljedica klimatskih promjena i prilagodbe tim promjenama, zaštita okoliša i održivog razvoja, europske integracije i fondovi Europske unije, međugradska i međunarodna suradnja, branitelji iz Domovinskog rata i njihove obitelji, borci II. svjetskog rata i civilni invalidi rata, područje od socijalnog i humanitarnog značenja, pružanje socijalnih usluga,

prevencija neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži, područje od socijalnog i humanitarnog značenja za unapređenje kvalitete života osoba s invaliditetom, zaštita zdravlja, obrazovanje, predškolski odgoj, sport, kultura i tehnička kultura koji nisu obuhvaćeni financiranjem na temelju posebnog propisa o financiranju javnih potreba, promicanje poduzetništva i obrta, promocija inovatorstva na hrvatskom i međunarodnom tržištu i razvoj turizma.

Ciljevi i prioriteti:

- osnažiti kapacitete udruga osoba s invaliditetom koje pružaju usluge korisnicima u lokalnoj zajednici;
- izgraditi stručni kapacitet udruga različitim edukacijama voditelja i članova;
- povećati broj i kvalitetu usluga udruga osoba s invaliditetom za osobe s invaliditetom u lokalnoj zajednici, kao i broj korisnika tih usluga te stručnjaka za pružanje tih usluga;
- poticati i razvijati suradnju unutar širega neprofitnog sektora i udruga osoba s invaliditetom te unutar različitih grupacija osoba s invaliditetom;
- senzibilizirati stručnu i širu javnost za probleme osoba s invaliditetom i važnost njihovih udruga;
- senzibilizirati potencijalne sponzore i donatore za mnoge usluge i pomoći, osobito za one koje ne može osigurati Grad Zagreb kao lokalna zajednica.

Mjere:

1. Sustavno podizanje razine svijesti javnosti o značenju udruga osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba i drugi

Aktivnosti:

1. Promicati najbolje prakse i uspješne programe/projekte udruga osoba s invaliditetom u javnosti.
2. Razvijati partnerstvo Grada Zagreba s udrugama osoba s invaliditetom na konkretnim projektima i programima.
3. Uključiti udruge osoba s invaliditetom u planiranje i provođenje svih mjera i aktivnosti.
4. Provoditi istraživanja o potrebama osoba s invaliditetom i mogućnostima za osobe s invaliditetom u lokalnoj zajednici te prezentirati rezultate istraživanja javnosti.
5. Edukacija gradskih službenika i stručnjaka za djelovanje na području razvijanja partnerstva.

Rokovi provedbe:

1. - 5. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj novih primjera dobre prakse, obavljena prezentacija
2. Broj partnerstava na projektima i programima.
3. Sudjelovanje osoba s invaliditetom u realizaciji mjera *Strategije* preko rada Povjerenstva.
4. Provedena istraživanja, objavljeni rezultati
5. Provedena edukacija, broj uključenih sudionika

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

2. Poticanje i razvijanje suradnje između različitih grupacija osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba i dr.

Aktivnosti:

1. Poticati aktivnosti mladih osoba s invaliditetom u kreiranju i provođenju posebnih projekata i programa za mlade osobe s invaliditetom različitih vrsta oštećenja.
2. Osiguravati sustavnu financijsku potporu programima za aktivno uključivanje žena s invaliditetom, radi smanjenja rizika od socijalnog isključivanja.
3. Poticati uključivanje osoba s invaliditetom u aktivnosti drugih dijelova civilnog društva.
4. Poticati stvaranje mreža i udruživanje udruga sukladno zajedničkim interesima u provođenju projekata i programa.
5. Poticati stvaranje partnerstva udruga osoba s invaliditetom i udruga koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, radi kvalitetnijeg ostvarivanja zajedničkih projekata i programa.

Rokovi provedbe:

1. - 5. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. - 3. Broj programa kojima je pružena financijska potpora.
4. Broj zajedničkih programa i aktivnosti.
5. Broj partnerstava.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

3. Izgradnja stručnoga, kadrovskog i materijalnog kapaciteta udruga osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport

Sunositelji: udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Jačati kapacitet udruga osoba s invaliditetom (inicijalna pomoć udrugama osoba s invaliditetom za razvoj aktivnosti u lokalnoj zajednici, osnaživanje udruga osoba s invaliditetom koje pružaju usluge korisnicima u lokalnoj zajednici) u svrhu razvoja socijalnih usluga;
2. Instrukcijski pomoći razvoju udruga osoba s invaliditetom;
3. Osiguravati sustavno financiranje programa i projekata za unapređivanje kvalitete života osoba s invaliditetom.
4. Poticati zapošljavanje osoba s invaliditetom kroz programe udruga.

5. Osiguravati sustavne edukacije voditelja i članova udruga za različita područja djelovanja.
6. Educirati voditelje i članove udruga za ostvarivanje principa samozagovaranja (samozastupanja), poticati osnivanje klubova za te aktivnosti, osiguravati financijska sredstva za njihovo djelovanje.

Rokovi provedbe:

1. - 6. aktivnost: 2016. - 2020., kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Podneseni prijedlozi za izmjene propisa.
2. Objavljen i proveden natječaj, broj dodijeljenih potpora projektima i programima udruga.
3. Broj sklopljenih ugovora o financiranju.
4. Broj programa kojima je pružena financijska potpora.
5. - 6. Broj edukacija, broj voditelja i članova udruga koji su prošli edukaciju.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

III. ZAVRŠNE ODREDNICE

1. Donošenje i provođenje *Strategije* zahtijeva sustavnu i stalnu koordinaciju mnogobrojnih sudionika. Funkciju praćenja pojedinih područja djelovanja, koordinaciju i usklađivanje svih djelatnosti na razini Grada Zagreba obavljat će Povjerenstvo koje osniva i imenuje gradonačelnik, sukladno funkciji i djelovanju Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom.

2. Mjere i aktivnosti navedene u *Strategiji* uspješno će se i pravodobno provoditi samo uz stalnu koordinaciju između pojedinih izvršitelja, a sukladno godišnjim planovima provedbe *Strategije* koje donosi gradonačelnik Grada Zagreba.

3. Povjerenstvo bi koordiniralo, poticalo i pratilo provođenje pojedinih mjera, pružalo stručnu i savjetodavnu pomoć nositeljima i suradnicima provoditeljima mjera i aktivnosti.

4. Gradska upravna tijela, ustanove i trgovačka društva u vlasništvu Grada Zagreba dužna su provoditi mjere i aktivnosti iz *Strategije*, radi promicanja prava i unapređivanja položaja osoba s invaliditetom u Gradu Zagrebu i osiguravanja uvjeta za izjednačavanje mogućnosti za osobe s invaliditetom.

5. Nadležna gradska upravna tijela dostavljat će Povjerenstvu do 31. siječnja svake godine izvješća o provedbi mjera iz svoje nadležnosti koja će, do 28. veljače, biti objedinjena.

6. Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom dostavljat će do 28. veljače svake godine objedinjeno izvješće o provedbi mjera iz *Strategije* gradonačelniku Grada Zagreba, a koji će o tome izvijestiti Gradsku skupštinu Grada Zagreba.

7. Gradska upravna tijela dužna su u svoje godišnje planove rada uvrstiti mjere i aktivnosti u skladu sa *Strategijom* te za svaku godinu osigurati sredstva za njihovu provedbu.

8. Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, u roku od tri mjeseca od njezina donošenja, tiskati će *Strategiju* u crnom tisku, na Brailleovu pismu, snimiti će je na CD-u i objaviti na internetskoj stranici Grada Zagreba.

9. *Zagrebačka strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2016. do 2020.* bit će objavljena u Službenom glasniku Grada Zagreba.

KLASA: 021-05/16-01/55
URBROJ: 251-01-05-16-5
Zagreb, 17. ožujka 2016.

**PREDSJEDNIK
GRADSKE SKUPŠTINE**

Darinko Kosor, v. r.